

Po ozki stezi mnogokrat —
 Vsi sodje dobro veste —
 Pred hram se pride kdo krepčat,
 Vsi sodje dobro veste.
 Ko vrača se domov pojoč,
 Potreba mu je ceste,
 Zanaša ga nevidna moč,
 Potreba mu je ceste.

A mi ponôsní smo lahkó,
 Teló smo — vino duša,
 Kdo pil brez nas bi vino, kdo?
 Teló smo — vino duša.
 Zato nas imenuje rad,
 Kdor vino rad pokuša,
 In vsakemu smo drag zaklad,
 Kdor vino rad pokuša.

Ropôtni voz že vleče vol —
 O kaka je pač žetev!
 Slušajte, bratje, v svojo bol
 Med smehom čujem — kletev.
 Z nebes je vino dal Gospod;
 O človek, zdaj nas polni!
 Le tega prosi vsak te sod:
 Ob daru tem — ne kôlni!»

Anton Medved.

Joannes studiosus.

(Spisal Podgoričan.)

II.

Čez dober teden se je govorilo po vsej struški župniji:

«Poličarjev Janezek s Tabora pojde o sv. Mihelu v šolo. Gospod bode.»

Kadar pade kamen sredi kala, zjari se voda in njeni valčki pluskajo ob bregove. V štirinajstih dneh so vedeli o Janezku po vsej Krájiní v najsamotnejših gorskih vaseh; ljudje so dejali:

«Lejte, lejte! Stružanci bodo imeli tudi svojega gospoda. — Kdo bi si bil mislil? Niso nespametni.»

In najbistroumnejši so po tehtnem preudarjanju uganili, čez koliko let bode v Strugah nova maša, ako pojde vse po sreči.

Tiste nedelje zvečer, ko se je vrnila Poličarica od nove maše, od velike razburjenosti nikakor ni mogla zaspiti. Vse, kar je videla po dnevu, gledala je v duhu pred seboj in med vsemi prizori, ki jih je videla, ugajala ji je najbolj stara novomašnikova mati, katera se ni mogla zdržati solz veselja in

ponosa, ko je pridigar slavil v navdušenem govoru njenega sina, poveličeval oba njegova roditelja. In potem, ko je šla po končani slovesnosti na desnici sinovi in ji je veli obraz žarel od velike radosti in sreče — —! To je bil trenutek, za katerega so novomašnikovi materi zavidale vse matere in si želele same dočakati ga.

Poličarica je že drugič pripovedovala možu o tem dnevu. Z živimi in vznesenimi besedami je opisovala vse, kar je videla, opisovala je tudi svoja čustva, ki so jo navdajala ves čas tako vabljivo, da se je Poličar kesal, ker ni bil šel k novi maši, in je godrnjal polglasno:

«Škoda, škoda, da sam nisem šel!»

In ko je Poličarica čutila, da je mož pripravljen za to, kar mu je hotela reči, pravi mu:

«Lej, Jernejec! tako srečna, kakor sta danes mati in oče Birtkovega gospoda, tako srečna, pravim, sva jedenkrat tudi midva lahko.»

«Kaj praviš, Maruša? Kaj praviš?»

«Nič drugega ne pravim, kakor: Janezka dajva v šolo, da bode jedenkrat gospod.»

«Oh, Maruša! Kaj ti še v glavo ne pade!» vzklikne mož in se od same iznenajenosti skloni v postelji. «Janezka

v šolo, Janezka? Česa se še ne domisliš! Oh, saj pravim, ve ženske —»

«Kar tiho mi bodi in poslušaj!» seže mu v govor, ko je videla, da je mož zavil v navadni govor, v katerem je vzdihoval o ženski kratkovidnosti in lahkomiselnosti.

Jos. Ressel leta 1816. (Po sliki Fr. Skole.)

«Kje bodeš pa denar vzela, kje? S čim bodeš plačevala?» drzne se še izpregovoriti.

«Kar molči! Nismo tako revni. Dokler je na polju dobra rast in v hlevu blagoslov, imeli bomo dovolj.» In sedaj mu je iznova opisovala še živah-

neje in bolj vneto kakor prej srečo in veselje, katero občutijo stariši, kadar zapoje njihov sin: «Dominus vobiscum».

Moževo srce se je tajalo. Prepričale so ga ženine besede, da je že občutil nekoliko veselja in sreče, katera ga je

še le čakala v daljni bodočnosti. In ko mu še žena reče:

«Kadar bode Janezek gospod, povrnili bode vse, kar bodeva potrosila zanj», odvrne on:

«Naj pa gre! Pa naj bode Janezek gospod!»

Tako se je odločila usoda Poliçarjevega Janezka s Tabora v struški župniji pod goro svete Ane. Dolgo sta se še pogovarjala mož in žena o vsem; ko pa zaspita, sanjale so se Poliçarjevi materi dolge, dolge in lepe sanje, da se je vzbudila z veselim obrazom in jih povedala možu. Sanje so rekle, da bode Janezek gospod.

Ko prižene drugega dne popoldan Poliçarjev Janezek svojo malo kozjo in živinsko čredo v šentansko reber, pravi svojim pastirskim tovarišem in tovarišicam:

«Poslušajte, kaj vam povem! Nič več ne bodem pasel, nič več; samo do svetega Mihela naj hodim za kozami in živino, dejali so mi mati.»

«Kdo pak bode? Kaj pa misliš ti biti?» vprašajo pastirji in pastirice.

«Čakajte, da vam povem. Sedimo po tleh, saj ni hudih muh, da bi živina vihala repe.»

Pastirji radovedno posedejo, zakaj vsi so želeli zvedeti srečni slučaj, kateri bode rešil Poliçarjevega Janezka pastirstva.

«Poslušajte, kaj vam povem! Danes popoldne, ko sem južinal, sedeta mati in oče k mizi vsak na jeden vogal, da sem bil na sredi; pa pravijo mati: «Janezek, ti pojdeš v šolo.»

«O, o, o — jej, jejhata!» začudijo se pastirji in pastirice.

«Jaz pa pogledam očeta, kaj pravijo na to. Oče prikimajo, nekoliko se smehljaje: «Kajpak, v šolo, v šolo!» «V šolo v Ljubljano», dostavijo mati. «Gospod

moraš biti in bel kruh bodeš jedel.» Précej so se mi žganci uprli, da sem kar odrinil skledo. «Ali pojdeš rad?» vprašajo me oče. Spomnim se belega kruha, katerega so mi že dali naš gospod župnik, spomnim se, da bodem potem lahko vsak dan maševal, pa pritrdim: «Pojdem! Pojdem.»

«Jejhata, gospod bodeš.»

«Gospod, gospod! Kaj bi ne bil? Pri maši streči in odgovarjati že znam, še brati se naučim — saj gospodu ni treba nič na pamet znati, ker vse iz knjige beró — pa bodem gospod in bodem — — juhej!»

Srčno veselje je sijalo iz njegovih mladih očij. Domišljija mu je razgrnila bajna, nevidljiva krila in zanesla duha v bodočnost z najlepšimi slikami. V duhu je gledal najsrečnejše dni, katere more po preprosti krájinški pameti živeti človek na tem svetu.

Mala družbica je neprestano zrla srečnega dečka. Nihče ga ni hotel motiti, vzbujalo se je v njih spoštovanje, zakaj nihče ni videl v njem več preprostega pastirčka, ampak gospoda, resnega, črnooblečenega gospoda.

«Gospod bodem, gospod in nič drugega!» nadaljuje Janezek.

«Zakaj pa nečeš biti učitelj?» oglasi se slaboten deček. «Učil bi potem dečke in deklice, kateri bi te morali vsi slušati. In kar bi bilo še prijetneje, godel bi, godel bi lahko ves dan na gosli ali na orglje. Hej, to bi bilo veselje, to, in v nedeljo bi pel v cerkvi na koru, da bi te vse poslušalo.»

«Ti pa nič drugega ne misliš, kakor na godbo, kakor bi je doma dovolj ne imeli», zavrne ga neka deklica.

«Kaj ti veš, kaj je lepše, maševati, ali gosti in peti! Če bi mene dali v šolo, postal bi učitelj, da bi lahko vedno godel, kakor naš stari», odvrne deček

užaljen. Zatajiti ni mogel svojega godčevskega rodú.

«Ne! Učitelj nečem biti. Mati so dejali, da bodem gospod, pa je. Zakaj bi bil učitelj? Ne, ne maram.»

Otroci so se čudili in vpraševali, Janezek je pa razkladal bodoči stan po svojem umu. Marsikateri je vzdihnil globoko: «Srečen si, več ti ne bode treba pasti kôz in krav!»

Celó o novi maši so se menili. A naposled vendar-le opazijo, da črede ni več blizu. Prasnejo za njo, zakaj sence so že zakrivale pol doline in nad vasjó se je dvigal dim. Tam sredi gore so jo dohiteli.

V tistih župnijah, ki spadajo pod kočevsko glavarstvo, sklepaajo šolsko leto dan pred Velikim Šmarnom. Struški šolarji so bili v zadnjem tednu pred izkušnjo ali «eksamenom». Šolski otroci po vsej Krájiní se izkušnje jako veselí, in še dolgo potem, ko je že deček iz šolskih let, spominja se rad tega dné, in ako le more, pridruži se šolarjem: po izkušnji je namreč vselej nekoliko tepeža.

Poličar si nekega dné odpaše predpasnik, zapali pipo, pa pravi Janezku, ki je bil koze prignal iz rebri:

«Pojdi, pojdi, greva h gospodu župniku in učitelju povedat, da pojdeš v šolo!»

Janezek se začudi, da ga oče sili v šolo, ker ni imel te hvalevredne navade. Umije se in poišče svojo torbico, v kateri je bilo spravljeno berilo, računica in zvezki. Potem jo mahneta k Pricerkvi.

«Kaj pa že znaš? Koliko si se pa vendar že naučil?» vpraša ga gredé oče.

«Vse znam, kar je treba. Kako bi bil pa drugače nauk odpravil?» pohvali se Janezek.

«Tudi brati?»

«Kaj bi ne? Kaj se nisem naučil tudi pri maši streči, pa po latinsko?»

Poličarju se je zdel sin grozno učen, kakor še nikdar ne, in v hipu se mu je zdelo škoda, da bi tak dečko, kakor je njegov Janezek, životaril vse življenje v zapuščeni Krájiní, ko je vendar kakor nalašč ustvarjen za gospoda.

Struški učitelj je imel po letu malo posla s šolo, ker primerilo se je nemalokrat, da ni prišel noben učenec v šolo, ali jih je pa prišlo tako malo, da ni bilo vredno učiti. Tega pa ni bil učitelj kriv, ampak svojeglavni Krájinčanje. Dokler se otrok ne nauči brati in pisati in ne opravi svetega obhajila, še pošiljajo Krájinčanje otroke v šolo, vsaj dvakrat v tednu. Kadar pa opravi otrok še to, ogiblje se šole, kakor le more. Krájinčan plača rajši globo in tudi zapor rajši prestopi, kakor bi otroke pošiljal v šolo. Kaj je tega krivo, ne vem. Vendar je dandanes nekoliko boljše, kakor je bilo nekdanj. Tako nam je dovoljeno upati, da se Krájinčanje skoraj poboljšajo.

Stari učitelj je stal na šolskem pragu in se oziral, ne pride-li še kak učenec in učenka v šolo. Nekaj jih je že skakalo po šoli in vpilo, ker so se veselili izkušnje. Tu ugleda Poličarja z Janezkom.

«Lej, lej! Kaj pa hočeta ta dva? Ali se že zopet gre kdo prepirat?» reče sam pri sebi stari gospod. Ljudje so se hodili kaj radi prepirat in se znašat nad ubogim učiteljem.

«Dober dan, gospod učitelj!» zavpije že od daleč Poličar in sname širokokrajni klobuk.

Gospodu učitelju so izginile vse zle slutnje, ker je vedel, da bi ga Poličar ne bil pozdravil tako vljudno, ko bi se šel prepirat.

«Bog daj, Bog daj, Poličar! Kam pa vi?» odvrne učitelj iznenajen.

«K vam sem prišel nalašč vprašat vas in pozvedet za Janezka, kako in kaj?»

«Le pokrij se, Janezek, le pokrij, saj nisi v cerkvi pred Bogom», veli mož dečku, ki je vrtil klobuk v roki, nevedé, kaj bi storil.

«Lepo vreme imamo, ali ne?»

«Lepo, prav lepo, da bi le nekoliko Bog porosil naša repišča, pa smo lahko veseli, ako ne, pritisnila bode bolha in gosenica na repo, pa ne bode nič prida.»

«Kaj poveste?»

Poličar se nekako obotavlja, pogleda sina in potem učitelja, pa pravi:

«Lejte, moj Janezek tako bistro gleda, pa sem prišel vas vprašat, kako mislite vi, ali ima kaj glave za učenje, ali nič.»

Stari učitelj se začudi pa odvrne:

«O, glavo ima, dobro glavo.»

V resnici pa gospod ni vedel, ali je Janezek sposoben, ali ne, ker ga ni mogel natančneje spoznati; prerediti-krat je bil v šoli.

«Torej je vendar res, kakor sem mislil in mi ona vedno pripoveduje, da Janezek ni kar tako. Vi ne veste, kaj sva sklenila. Ona je prišla v nedeljo od nove maše iz Dobrépolj. Pa nič drugega ji ni rojilo po glavi kakor: Janezka v šolo! Janezka v šolo! Nekaj časa sem jo pogovarjal, naj bode pametna, pa nič, pa nič! Janezek mora v šolo. In ker le ni bilo mirú, dejal sem: Pa naj gre, da bode mir! In tako pojde Janezek v šolo učiti se za gospoda.»

Stari gospod učitelj bi se bil preje nadejal strele z jasnega neba, kakor pa novice, da pojde jeden njegovih struških učencev v mesto v šolo.

«Kaj pravite? Janezek pojde v šolo?»

«Tako je. Učit se pojde za gospoda. No, vi pravite, glavo ima; da je bister, midva z ženo dobro veva; denar imava, in ker že zna streči pri maši, naj se

pa še nauči maševati, kar mu najbrž ne bode delalo prevelikih preglavic.»

«Janezek, ali greš rad v Ljubljano v šolo?» vpraša učitelj.

Deček prikima.

«Oj, gospod, kako ga čudno vprašate! Zakaj pa ne bi šel rad v šolo, zakaj ne? Saj bode jedel bel kruh v Ljubljani, doma bi pa prosenega in kože bi moral pasti.»

Učitelj se nasmeje Poličarjevi preprostosti.

«Zakaj se smejete, gospod? Mislite, da naš Janezek ne bode gospod? Lejte, v Dobrépoljah jih je že toliko novo mašo pelo, v Hinjah se nekdo pripravlja za novomašnika in celó gori na Korinju se bahajo ž njim: ni vrag, da bi moj Janezek potemtakem se ne naučil maševati. Tako vam pravim. Pa še h gospodu župniku morava stopiti, in vas prosim, da Janezka še malo poučite pred izkušnjo.»

«Prepozno bode že. Prej bi ga bili morali pošiljati v šolo.»

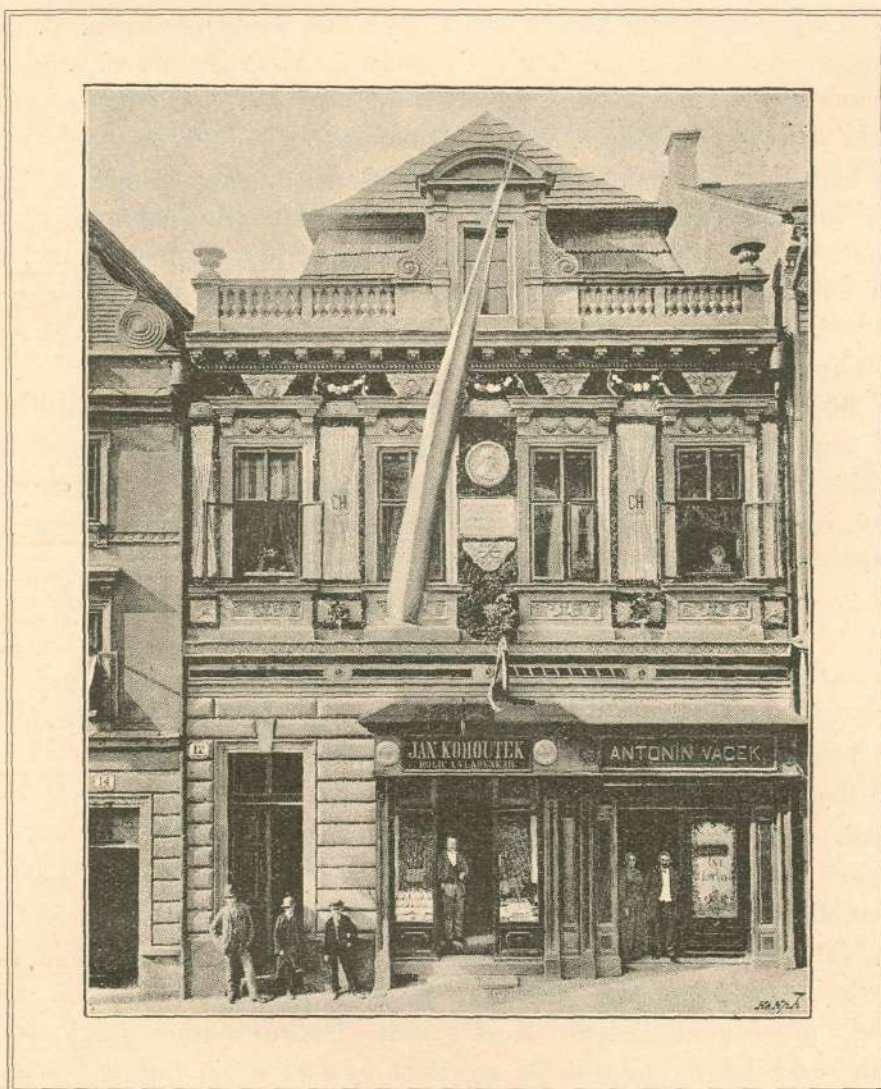
«Eh, kdo je pa vedel, da pride tako! Nù, saj pa tudi veste, kako je! Te kože, te hudikave kože, ki se nečejo same pasti! Pa nikar mi ne zamerite in mu še kaj pokažite, predno gre! Bode vas pa enkrat povabil na novo mašo.»

«Pojdiva še h gospodu!» Rekši, potegne sina s seboj.

Učitelj je ostal sam in zrl za odhajajočima. Obšla ga je zadovoljnost, dobro je delo njegovemu srcu, da se bode jeden njegovih učencev šolal v mestu. Obrne se in se vrne v šolo, zakaj primaknil se je čas nauka. «Vse se preminja na svetu, vse», mrmra stari gospod. «Tudi naša Krájina se vzbuja. Skoraj ji zasije luč napredka. Vzdrabili in vzbudili jo bodo lastni sinovi ter privedli sedaj tako zapuščeno in

pozabljeno hčerko v naročje domovine.» In njegov duh vzre lepe dneve v bodočnosti, ko bode prava ljudska omika blagodejno vplivala na našo Krájino, na naše pošteno in nadarjeno, toda zapuščeno ljudstvo.

Takrat je župnikoval v Strugah gospod Matija, dobrega spomina. Malo je bilo duhovnikov, kateri bi bili v Krájini tako priljubljeni, kakor je bil on. Gospod Matija je poznal Krájinčane prav v dušo; saj je bil doma iz najbližjega

Resselov rojstveni dom v Hrudimu. (Po fotografiji.)

sosestva in živel ž njimi v dotiki od mladih nôg. Marsikateri gospod iz gornjih krajev naše domovine se pa nikakor ni mogel privaditi v Krájini in ljudstvo ni maralo zanj, ker se mu ni znal prikupiti; ljudje so mu ostali ptuji, semtertje celó sovražni, ker ni poznal njih navad, njih mišljenja.

«Hvaljen Bog!» pozdravita oče in sin ter poljubita gospodu roko. Gospod sicer ni maral za to navado, toda ker je vedel, da bi se sicer ljudem zameril, pustil je to.

«Česa bi pa vi radi, Poličar?» vpraša gospod Matija in zažuga s prstom Janezku, ki se je skrival za očeta. Toda

Janezek se je bal gospoda celó manj, kakor njegov oče, ker je večkrat stregel pri maši in se spoprijateljil ž njim, kolikor se smejo strežniki.

«Gospod župnik, prišel sem vas vprašat za svēt, ker ste učen in moder gospod.»

Gospod Matija se namuza kmečkemu poklonu.

«Jaz in ona sva se zmenila in sklenila dati tega-le najinegā Janezka v šolo za gospoda. Misliva, da bi ne bilo napačno, ko bi imeli tudi iz domačega kraja mašnika. Kaj pravite, gospod župnik, vi na to? Ali bi bilo kaj iz tega? Ali lahko postane Janezek mašnik, kakor ste vi, da bi jedenkrat maševal, ker ima tako veselje in tak dar?»

Gospod župnik se je čudil in čudil, zakaj da bi Stružanec dal sina v šolo; tega še ni bilo nikoli, vsaj v starih struških zapiskih se ne čita nič takega.

«Dobro je to, dobro, Poličar! Prav vesel sem, da bode tudi iz našega kraja še kdo postal kaj drugega kakor kmet. — Samo to je, ako ste vse dobro premislili, ali bode te mogli plačevati zanj. Šolanje je drago, verjemite mi!»

«I, kajpak, vse vam verjamem. Ej, veste, pa sva tudi midva z ženo vse dobro preudarila in uganila sva tako, da imava Janezka lahko v šoli, ako Bog kaj posebnega ne pošlje, ako nas kakšna huda nesreča ne zadene. Koze vem da ne bodo jalove in mladiči so vselej gotov denar; maslo, teleta, to tudi nekaj vrže, in za jedenkrat ali dvakrat imava tudi še posebej, da bi Janezku ne bilo treba précej izpreči. I nù, kaj mislite?»

«Ako mislite, da zmorete vse stroške, le dajte ga! Fantek je videti nadarjen in če bode priden, lahko bode gospod.»

«Kaj ne, da? Kaj ne, da? Vidite, gospod župnik, da tudi midva ž njo nekaj

veva. Ali to vam pravim, kadar bode pri nas nova maša — —!»

«Veselje bode veliko.»

«Oj, veliko, veliko! Bog daj dočakati nam in vam tistega dné! Lejte, skoraj bi bil pozabil. Menda bode kakega pisanja treba od vaše strani, ko pojde v šolo.»

«Nekaj bode že treba, n. pr.: krstnega lista, spričevala ubožnosti.»

«E, kaj še! Spričevala ubožnosti mu menda ne bode treba, saj vam pravim, da še nismo na koncu, in če bi bili, pasel bi Janezek še naprej koze. Naka, takega spričevala mu pa ni treba.»

«Predno pojde v šolo, pa se oglasita, bodem že naredil, sedaj tako še ničesar ne potrebujeta.»

«Pa naj nikar nič ne zamerijo! Veste, kmetavzi smo zmerom nekoliko bolj na debelo. Pred svetim Mihielom se že oglasiva.» Rekši se poslovita in gresta iz župnišča.

«Sedaj pa le pojdi v šolo!» veli Poličar sinu. «In pazi, dobro pazi, kaj pové učitelj, če hočeš biti gospod.»

Poličar pa krene domov, ker je opravil, kar je hotel.

III.

Poličarjevemu Janezku se je godilo poslej precēj bolje. Pasel je samo takrat, kadar je hotel; delal ni, in mati mu je dala skrivaj vedno kaj posebnega jesti. Dobre matere imajo vedno kaj dobrega za svoje ljubčke. Sedaj mu je namazala kruh z maslom, drugič mu je skuhala kave, da se navadi na gosposko hrano, ali mu je skuhala belih piruhov in nekoliko cvrtja; tropine je vselej polizal in — kaj mi je treba še naštevati, ker lahko ob kratkem povem, da se je obrnilo vse boljše in slajše, kar se je našlo pri hiši, v Janezkovem želodcu, kateri si je začel zaradi tega izbirati jedi.

In Janezkove misli niso bile več samo pri kozah in pastirskih igrah, temveč v bodočnosti pri njegovem dijaštvu, ki se mu je odpiralo, in pri mašništvu, za katero se je bil odločil; saj ni poznal drugih boljših stanov od učiteljskega in duhovskega, in med tema dvema si je izbral prav lahko boljšega. Pri vsem tem se je bil seveda že prevzel nekoliko, cenil se je za dosti boljšega in imenitnejšega od svojih vaških tovarišev, s katerimi poslej ni bil več tako prijazen in preprost, ampak je mislil, da je že več od njih, da ga morajo tudi že nekoliko spoštovati. Doma je tudi že imel prvo besedo in se ustavljal celó precéj starejšim sestram, katere so ga imele še vedno za malega, razposajenega Janezka.

Taborci so še dandanes zgovorni ljudje. S tem se kažejo vredne potomce svojih pradedov, kateri so bili nekdanj s samim vpitjem in govorjenjem pregnali turške krvoloke. Ti so bili prišli pod Tabor, kakor pripovedujejo baje izgubljeni stari struški letopisi, katere je pisal nevesekdo in so prešli nevesekam. Kadar se najdejo, razglasim jih križem sveta, naj se raznesó stare zgodbe po vsem svetu, ter naj poveljujejo slavna, toda, žal! pozabljena dela taborskih dedov.

Tako vam pravim, Taborci so bili nekdanj slavni.

Torej Taborci, ti maloslavni potomci preslavnih pradedov, uganejo ob nedeljah pod lipo marsikaj. In ko se je vedelo naposled za trdno, da pojde Poličarjev Janezek za gospoda, reševali so in ugibali pod lipo vaški očetje več nedelj o Poličarjevem Janezku, ali bode gospod, ali ne, ali bode imel kdaj mašo, ali postane k večjemu »škrije«, ako še birič ne. Vsak je čutil v sebi nekaj pre-roškega duha, zakaj sleharni je dejal, kakor je njemu najbolj kazalo, to in to

bode, pa nič drugega. Čast in slavo svetim nebesom, da Poličar ni živel v sovraštvu s sosedi! Bog jedini vé, kaj bi bili vse napovedali o Janezku. Tako so pa le uganili:

«Gospod bode.»

«Gospod bode, mašo bode imel pri nas», vzdihnejo plešasti in brezzobi dedje. «Toda mi je ne bomo pričakali. — Oh, starost, starost! — Blagor vam, ki dočakate novo mašo!»

Le trije ali štirje se nasmehnejo prezirljivo in zaničljivo. Toda ker so bili v izdatni manjšini, niso se upirali splošni sodbi.

Bil je zadnji teden Janezkovega bivanja doma. Krojač je šival novo obleko, šivilja srajce in črevljar črevlje; treba je bilo Janezku vsega, ker v mesto ni šel v prtenih hlačah in drugi debeli domači obleki. Janezek je bil moder, saj je govoril gospod učitelj ž njim, in gospod župnik so dejali vselej:

«Lejte, lejte, fanta! Torej ti greš v šolo?»

In zato je bil lahko ponosen, ker gospod župnik in gospod učitelj ne govorita z vsakim paglavcem.

Poličar in Poličarica sta imela zaradi Janezka veliko skrbij. Pripraviti je bilo treba to in ono, oskrbeti to in ono, mater je pa zlasti skrbelo, ali postane njen Janezek gospod, ali ne. Molila je zaradi tega za duše v vicah, da bi ji razodele, k svoji sveti patroni, k svetemu Avguštinu: seveda ji ni razodel nobeden ničesar, kar ji pa ni bilo po volji. Hotela je pa na vsak način zvedeti, kaj bode njen ljubi Janezek.

Še trije dnevi so bili do odhoda Janezkovega. Sama sta bila doma, ker so drugi nekaj orali za pšenico ali kaj že. Poličarica dene v jerbašček soršični hleb, ki ga je spekla prej ta dan, sedem parov jajc, lonček masla, kos slanine in

pokrije vse z vijolčnim robcem. Nato gre še v škrinjo in seže po nekaj prav na dnu ter spravi v žep, potlej vzame jerbašček in reče Janezku:

«Pojdiva!»

«Kam pa greva?»

«Bodeš že videl.»

In mahmeta jo po stezi za vasjo. Dobre pol ure hodita po stezi. Ko prideta že skoraj v vas, vpraša radovedni Janezek:

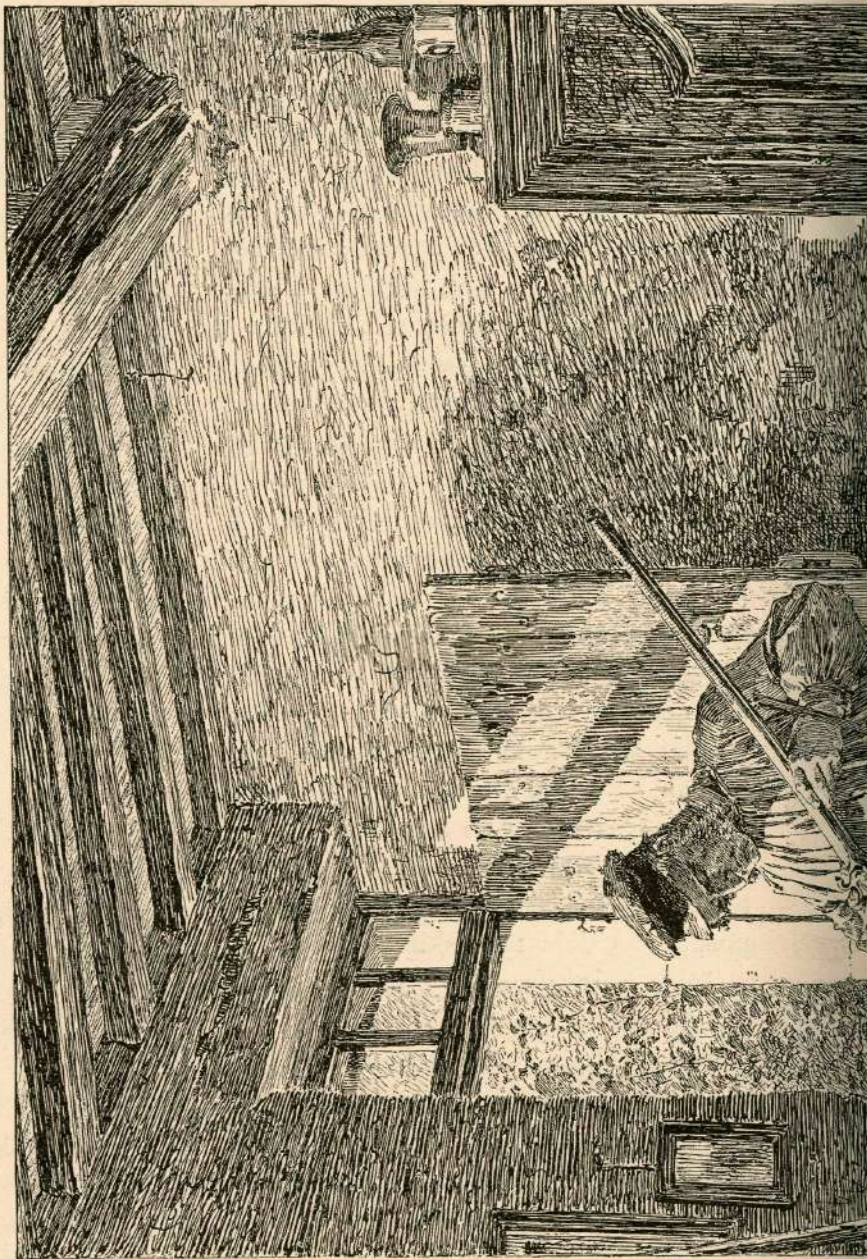
«I, mati, h komu pa vendar greva? Kaj sva komu v sorodu v Korenči vasi?»

«Bodeš že videl. Toda povem ti, molči mi! K Zlogojki greva, da pové, kaj bode iz tebe. Toda, kakor sem rekla, molčati moraš in mene se drži!»

«K Zlogojki greva?» začudi se deček in strah ga obide.

Zlogojka ni bilo krá-jinsko dete. Stružanci so se često grdo sporekli, kakšnega rodú je. Med tem, ko so nekateri trdili, da je Kočevarica, dejali so drugi: Primorka je, a največ jih je govorilo, da je ciganskih starišev. Kateri vedó prav, ne bodem razkladal sedaj, ker to ni tukaj važno, samo to povem, da je znala kuhati čudna zdravila, katera so bolnika spravila na noge ali pa v zemljo, in pa znala je napovedovati človeku srečo, kakoršne si je želel najbolj, in je celó uganila, kaj bode iz njega čez toliko in toliko dolgih let. Pri

vsem tem je živela s svojo lepo hčerko v svoji koči dobro, da, bolje nego sosedje njeni v trdnih kmečkih domih. Njen lahki obrt jo je živil izvrstno, saj je imela vedno mnogo dohodkov.

Ljudstvo je hodilo k njej po zdravila zase in za živino, reveži so nosili zadnje krajcarje, da jim je povedala, kdaj jih doleti zopet sreča. Največ je pa imela opraviti po noči. Takrat so prihajali

mladi ljudje, katerim je iz kart napovedovala prihodnost. Govorila je z ljudmi malo; kadar je segla po plačilu, zaigral ji je zloben smehlaj okoli usten, toda zahvalila se ni nikdar. Ljudje so se je

knjige, katero takoj zapre, ko ugleda prišleca.

«Kaj hočeta? Ali je kdo bolan? Ali krava ne dá mleka?» vpraša osorno stara Zlogojka in ju ošine ostro s hu-

dimi očmi, da se je Janezek trdneje prijel materinega krila.

«Hvala Bogu, zdravi smo vsi. Kravi sta tudi dobri, molzeta toliko, da se ne morem pritožiti. Glej» — v Krájini se vikajo le botri — «masla imamo dosti; tu sem ti prinesla nekoliko, da vidiš, da ni napačno.» Rekoč postavi polni lonček pred njo. — «In kokoši so prav pridne, ker znese vsaka na dan jedno jajce. To je še lanska slanina, — dobro prekajena in — včeraj sem pekla, ako hočeš pokusiti.»

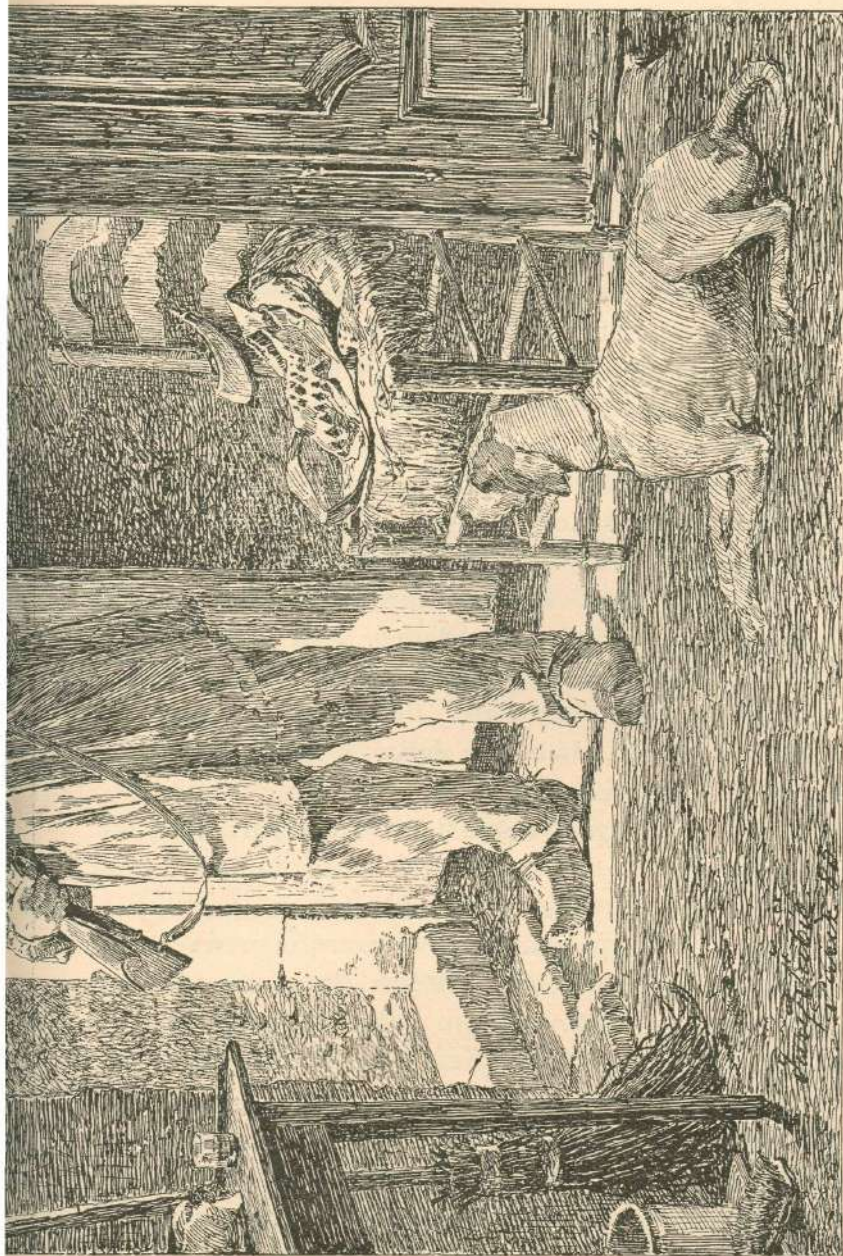
«Kaj hočeš, ako ni nihče bolan? Ali hočeš morda . . . Ali se prepiraš z možem?» Pri teh besedah namežikne zlobno in pomenljivo.

«Bog obvaruj! Ne morem se pritožiti. Toda prišla sem k tebi, ker znaš povedati, kaj čaka človeka v bodočnosti. Lej, tega-le dečka dava sedaj v šolo. Najina

sicer bali, zakaj trdili so, da provzroči njen ostri pogled hude uroke, in da je čarovnica, kateri se je najbolje ogniti.

Ko stopita Poličarica in Janezek v njeno kočo, čitala je iz debele umazane

želja je, da postane gospod. In ker smo ljudje le od danes do jutri, ker lahko umrjem, vedela bi vendar rada, ali bode Janezek kdaj gospod. Prišla sem k tebi, ker znaš uganiti, in te prosim,

Pred lovom. (Narisal Jurij Šubic.)

povej mi, ali bode Janezek, moj sin, imel kdaj novo mašo, ali kaj bode iz njega.»

Vražarica pogleda mater in dečka, nato povonja maslo, slanino, prešteje jajca, toda še vedno je vihala nos, kakor bi bilo premalo.

«Veliko hočeš zvedeti. To ni tako, kakor si vi, neumni kmetje, mislite.»

«Tiho, tiho, vem, da ni lahko. Ako je premalo, oglasi se, kadar hočeš, in dala ti bodem, česar boš potrebovala. Samo povej mi, kaj bode iz Janezka! Prosim te.»

Pri teh besedah se ji približa in ji stisne nekaj v roko.

Zlogojka se zlobno zareži in pravi:

«Vidim, da se te ne odkrižam drugače. Vsedita se!»

Poličarica in sin sedeta k mizi, vražarica pa vzame s police mastne, zamazane karte, na katerih so se že komaj poznale pisane podobice. Stopi za mizo in meša karte neumevno mrmrajoč. Ko so bile dovolj zmešane, položi jih pred Janezka in veli:

«Vzdigni!»

Janezek se kar stresne in se obotavlja.

«Vzdigni!» zapové vražarica drugič ostreje. «Meniš, da imam toliko časa?»

«Oh, Janezek, ne boj se in vzdigni jih!» sili mati. «Saj je k tvoji sreči!»

Janez privzdigne polovico in jih položi, kamor mu pokaže vražarica.

Vražarica vzame zopet karte, naredi ž njimi čudno govoreča nekak križ po zraku in jih razloži sorazvrstno po mizi. Poličarica gleda z upom in strahom njeno početje, bila je prepričana, da se razodeva usoda njenega ljubega Janezka. Ko vražarica razloži vse karte, podpre si glavo in strmi v razgrnjene karte resno in zamišljeno, kakor bi hotela spoznati skrivnosti. Temno njeno obličje je postalo še temnejše, njene ostre oči

se zresné, kakor bi gledale nekaj ne- navadnega nekje v sinji daljavi, kar se ne dá prav razložiti. Opazujoča mati se prestraši in obledi, ko opazi nič dobrega oznanjujoči obraz vražarice; slutila je nekaj groznega, zato globoko vzdihne.

Vražarico vzdrami vzdihljaj, da pogleda izpod temnega čela prestrašeno mater in njenega sinka. Opazuje nekaj časa oba, kakor bi si hotela nasiti oči z materino prestrašenostjo, potem zmaje glavo in hoče izpregovoriti.

«Kaj si videla? Kaj pravijo podobe? Kažejo dobro?» prestreže prestrašena mati vražaričin odgovor. Te besede so izražale grozo, a vendar je zvenela vmes nekaka prošnja do vražarice, naj ji prizanese s slabim poročilom.

«Dobro ali slabo! Govoriti moram takó, kakor je resnica», odvrne vražarica resno. «Glej ti podobi!»

Takrat vzame nasprotni si podobi in ji drži pred Poličarico, toda ne reče ničesar, samo opazuje jo z nekim pri-tajenim veseljem.

«Oh, da bi bilo dobro!» vzdihne polglasno Poličarica.

Takrat pa spusti vražarica karti nalašč iz roke, da padeta na tla, in naredi pri tem jako čuden obraz.

«To pa nekaj pomeni!» mrmra pred-se, pa vendar toli razločno, da jo razume Poličarica. «To ni takó, ti karti ne gresta skupaj! Mešati moram še jedenkrat!»

Poličarica se nekoliko oddahne, dobro upanje, katero jo je bilo skoro zapustilo, oživi ji zopet.

Zlogojka je dosegla, kar je hotela. Preslepila je Poličarico, da je verovala v neko čeznaturno moč. Tako je delala čestokrat, da je lahkoverno ljudstvo slepila, katero je potem brezpogojno verjelo njenim sleparstvom. Znala je dati svojemu počenjanju nekaj skrivnostnega

in čudovitega, kar preprostega človeka posebno zbega in omami.

Nato zmeša iznova karte, Janezek jih odloži in ona jih razgrne. Sedaj se ne mudi toliko časa.

«Bolje je! Sedaj kaže vse nekako bolje in razločneje», izpregovori vražarica.

«Hvala Bogu!» vzdihne mati in pogleda veselo Janezka.

«Glej ti podobi! Ti kažeta dobro. — Ti dve tudi. — Tu je nekoliko nevarnosti, bolezen. — Ti kažeta veliko srečo, — katero pa oni dve odvrčata. — Vse bode dobro, vse, le glej! — Oh, samo ta, glej jo — ali jo poznaš!» rekoč ji pokaže rdečo damo. «Poznaš obraz?»

Poličarica prikimajo in jo pogleda vprašajoč.

«Ta mu prinese lahko nevarnost, kateri se pa prav lahko izogne. Varuje naj se takih oseb! — Glej, pa vendar pravijo vse skupaj, da Janezek doseže to, česar vsi želite in mu — glej kralja — ta pové, da bode velik gospod.»

S tem položi zadnjo karto na kupček in zmagovalno pogleda Poličarico in Janezka.

«Oh, hvala ti, Zlogojka, hvala ti, ker sedaj vem, da bode moj Janezek gospod», izpregovori Poličarica radostno.

«Tako pravijo karte», odvrne važno Zlogojka.

«O, verjamem, verjamem. Zdelo se mi je že ves čas, da bode iz Janezka nekaj, in ker praviš ti, da bode gospod, ne bojim se sedaj nič več. Le pridi, če bodeš česa potrebovala, oh in veš, to ti lahko obljubim, ako dočakaš, povabimo te na novo mašo», pravi Poličarica vesela sreče in blaženosti. Njeno srce je bilo umirjeno in zadovoljno; skrbi in moreči dvomi so izginili, zakaj vsegavedna vražarica je povedala, da

bode njen Janezek kdaj gospod, kar je bila njena najsrčnejša želja.

In drugih gospodov, razven duhovnikov, ni poznala njena krájinska pamet.

Ko odideta Poličarica in sin, vrže vražarica karte na polico, obraz ji zažari od razkošnega veselja, ogleda si staro dvajsetico, potehta lonček z maslom, katero povonja, pokusi slanino, prešteje še jedenkrat jajca, ogleda hleb in ga potrka po spodnji skorji; vse to jo zadovolji takó, da vzklikne:

«To je vendar lepo in dobro življenje! Nič delati, pa vendar živim lahko. Najboljše, kar se dobi pri teh abotnih ljudeh, pride v mojo kočo. Kako bi bila nespametna, ko bi se ubijala z obdelovanjem puste zemlje! Vsega imam dovolj, in moja Nefa si bode lahko izbirala ženina, zakaj dota se množi od dné do dné.»

Take so ljudske pijavke, ki se zajedajo v narodovo telo in srkajo njegov sok, da hira in slabí.

Zadnji trije dnevi so minuli hitro. Pri Poličarju so se držali nekam žalostno. Oče in mati sta bila vsa v skrbih in sta često sedela, važno se razgovarjajoča dalje časa sama. Dobro vemo, kaj sta se pogovarjala, o čem sta ugibala. Do poslednjega dneva je bilo pripravljeno vse, obleka, črevlji, popotnica je bila spečena in voz je bil najet. Gospod učitelj je bil spisal Janezku dobro spričevalo. In ko mu je je izročal, pridejal mu je mnogo zlatih nauk. Ti so dobrega Janezka ganili takó, da se je zjokal, kar je dobrega, starega šolnika presunilo in mu dalo poguma še za bodoče delo. Obljubil je Janezku, da bode smel zahajati ob nedeljah na cerkveni kor, kadar pride na počitnice, in naposled mu je stisnil belo dvajsetico. Ta dar se zdi neznaten, vendar če pomislimo, da ga je dal reven,

z otroki bogato obdarjen vaški učitelj, velja nam mnogo. Tudi Poliçarjevemu Janezku se je zdel prav velik, ker je vzkliknil doma:

«Lejte, lejte, koliko mi je podaril gospod učitelj! Nisem vedel, da me ima takó rad. Dosti denarja ima, ker mi je daroval toliko.»

Ko opazijo domači dar, začudijo se:

«To je pa res dosti! Izvestno je pritrgal sam sebi.» — «Kaj bi mu dejala ona?» opomni nekdo po tihem.

Gospod župnik je spisal krstni list, opominjal ga, naj ostane priden, in mu je stisnil tudi nekaj okroglega za peresa; morda je vedel, da so slaba in jih je malo za krajcar.

Pred odhodom je obiskal Janezek še vso sorodbino do sedmega kolena. Povsodi so bili veseli prihodnjega dijaka; praznih rôk se ni poslovil nikjer. Tu je dobil orehov in leščnikov, tam jabolk; kjer so bili pa bolj imoviti, padel je tudi kak četrtak ali desetica v njegov žep. In povsodi so ga vabili, naj jih obiše o počitnicah.

Zadnjega jutra je bil še z očetom in materjo pri maši, da si izprosi blagoslova pri težkem delu.

Opoldne je že stal pred Poliçarjevo hišo naložen voz, v katerega je bil vprežen suhi vranec Klančarjevega Tončka; ta je bil pripravljen gnati svojo suho živino v Ljubljano. Vsa vas je bila zbrana pred hišo, vsak je še hotel videti Janezka, predno pojde. Mati je bila vsa objokana, žal ji je bilo, da gre Janezek, reva ni vedela prej, da je slovo tako težko; tolažilo jo je jedino upanje, da bode njen sin morda maševal in duši njeni pomagal.

Janezek še poda desnico vsem vaščanom, kateri so stali okoli voza, poslovi se pri sestrah in materi v veži. Postala mu je ločitev mahoma težka, zlasti ko

je gledal objokano mater. Ko mu seza v roke, ne more se mati več premagovati, potegne ga k sebi za vrata, da zakrije ljudem svoje občutke, objame ga in poljubi.

Ta trenutek se je zdel Janezku tako slovesen, kakor še nobeden v življenju; kar pomni, poljubila ga je mati danes prvič. Poljub ni nič posebnega, nič čudnega, pa vendar je človeku jako pomenljiv. In materin poljub! To je ljubezen in sladkost, katere nima ves svet. V mestih sevé so poljub že onečastili, ker je nekaj vsakdanjega; toda pri nas v Krájinu matere vedó, kaj mora biti poljub, da se ne sme oskruniti, in zato so ž njim skope, in le malokdo se more ponašati, da ga je poljubila mati.

Janezku se uderó solze.

«Ne jokaj, ne jokaj!» prigovarja mu mati iskreno in briše solze otroške udanosti in ljubezni. «Glej, kaj porekó ljudje! Trden bodi!»

Prime ga za roko, pelje ven ter mu pomaga na voz. Mati in sin sta z vso silo pridrževala solze, ker sta se bala, da bi se kdo ne zasmeljal porogljivo in zasmehljivo.

«Vse dobro?» vpraša voznik Tonček zategnjeno in se ozre nazaj po vozu.

«Vse, le poženi!» veli kratko Poliçar.

«Pa dobro varujte doma! Jutri večer se pa že vrnem», pravi Poliçar domačim. Voznik udari, vranec se upre in voz se premakne.

«Zdrav bodi! — Dobro se uči! — Pa pogumen in priden!» vpijejo sosede.

«Veš, Janezek, Boga ne pozabi in pa nas ne, vsaj pri molitvi se nas spomni, ako ne drugače!»

To so bile zadnje materine besede, nato pa izgine s praga in se skrije, da bi se ji ne bilo treba sramovati materinskih čustev pred ljudmi, kateri sedaj

ne morejo občutiti tega, kar ona, katerim se zdi morda smešna.

Janezek se je oziral na domače ljudi, na znance, na rodni krov; tesno mu je bilo v prsih in solze so mu rosile lica. Tako hudo se mu še ni zdelo v življenju. Loti se ga otožnost. Molčé se je oziral nazaj, kjer so mu izginjali ljubi domači kraji vedno bolj, oče se je držal resno, ker je imel polno skrbij, in le voznik ju je nekaj časa ogovarjal, toda ker sta bila tako kratkobesedna, nadlegoval ju ni več in je le vranca nagoval, naj potegne srčneje.

Vranec Klančarjevega Tončka je bil vedno na cesti, in zato se je bil privadil že vsemu hudemu; prav samoglav je že bil, da ni poslušal besedij gospodarjevih. Če ga je ošvrknil bič, otresel se ga je in z repom omahal; ganil se pa zaradi tega ni nič hitreje in je kinkal zložno po poti, kakor ga je bila ravno volja. Danes je bila konjska živina Tončkova sklenila najbrž prav počasi voziti, ker niti jedenkrat ni zdirjal voz, dasi je pot po ravnini in je tu in tam celó nekoliko sodolja.

«Poženi, poženi, Tonček! Ne pridemo nikamor, ako pojdemo tako počasi», opomni Poličar, ker se mu je zdela vožnja le prepočasna.

«Hi, vranec, hi, živina črna!» vpije Tonček in obdeluje konja. Toda poznalo se ni prigovarjanje skoro nič.

«Nagel ni, nagel! Pregrel se že ne bode. — Ali vozi vedno tako počasi?»

«E-ja! Počakajte, da se omaje nekoliko!» tolaži Tonček. «Bodete videli, kadar se mu noge omajejo, spusti se v dir, in takrat ga težko udržim. —

Eh, dobro živinče je, moram reči, splašil se mi ni še nikdar in pameten je tako, da še nisva prišla v jarek, kar pomnim. Hi, vranec!»

«Treba bode, treba nekoliko hitreje, da pridemo vsaj z nočjo v Ljubljano.»

«Nič se ne bojte, ako vam pravim!»

Toda ta samoglava žival se je kar otresala, da jo je Tonček brez uspeha natepal. In ko se prične za Zdensko vasjo klanec, morali so razsesti voz, in ker še ni šlo gladko, treba je bilo riniti.

«Ti hudikova nesnaga, ti, kako je trmoglava, kar neče stopiti, kakor bi morala! Le čakaj, kadar pridemo na vrh!» jezi se Tonček in drega konja z bičem.

«Ako voziš vedno tako počasi, tedaj je bolje hoditi peš.»

«Kdo to pravi? Hi, vranec, hi!»

In šlo je tako počasi do Ljubljane. Stekel ni drugače, kakor kadar je voz sam zdrdral.

Pozno zvečer šele so brez večje nesreče dospeli v Ljubljano.

Za kmečkega človeka je v mestu veliko zanimivostij: mnogo hiš, mnogo ljudij, šum, ropotanje vóz itd. Čudno prevzame to njegovo dušo, zdi se mu, da je na drugem svetu. Kaj šele Janezku! Čudil se je marsičemu, a najmanj mu je hotelo v glavo, zakaj po noči luči goré pred hišami.

Prenočila sta v slavnoznanem, najcenejšem kmečkem hôtelu «Pri Franici» v Florijanskih ulicah.

Nenavadne sanje so mu motile spanje; le počasi se je zavedel, ko ga je vzbudil oče drugo jutro.

(Dalje.)

pravice do ljube Anice nikakor ne mara prepustiti in da hoče vedno pozvedovati, kako se godí njegovi «rožici», katero mu je poslal božič.

Popoldne je pa pravil tovarišem, kako se mu je imenitno godilo, povedal je še tudi, da njih ni pozabil in da si je vzela

s seboj iz gostije mnogo dobrih stvari, da mu je pa tista gosposka ženska dala še denarja zanje. S tem so si napravili gostijo in veseli so praznovali božični praznik na ptujem, zahvaljujoč Boga in slaveč svojega ljubega tovariša Jakopa.

(Konec.)

Joannes studiosus.

(Spisal Podgoričan.)

IV.

Sedaj imam priliko opisati težave in radosti dijačkove v začetku šolanja. Napisal bi lahko nekaj strani, toda bilo bi vse prejednolično in nekako dolgočasno. Pripovedoval bi samo, kako je opazovalo krájsko dete naše mesto, s kakimi čustvi je Janezek hodil v šolo in kako se je razumeval s svojimi tovariši in gospodinjo Mino. Zgodilo se mu ni nič izrednega, kar bi zanimalo bralca.

V Ljubljani ga je izročil oče gospodnji Mini v odrejo in vzgojo, šolal se je pa v šenklaških šolah, izprva pri tlično v razredih, potem čez dve leti je pa prišel že v prvo nadstropje v gimnazijo.

Précej drugi dan se ga je bilo lotilo domotožje. Mesta je bil sit do grla, srce ga je vleklo domov, domov k očetu in materi — v Krájino. Jedel je malo, zamišljen je zrl skozi podstrešno okno po slemenih in dimnikih mestnih hiš, in si je brisal skrivaj solze, katere mu je izvabljal hrepenenje po rojstveni vasi. Potegnil bi bil najbrž iz mesta, toda ni vedel, od katere strani je prišel v mesto, ker je bilo po noči; Mina mu pa tudi ni hotela povedati, ker se ji je zdelo, da namerja kaj takega. Čez kakih deset

dnij je vendar pozabil nekoliko svoj skalnati dom in se udal usodi. Učil se je pridno, zakaj šola je bila nekoliko drugačna kakor v Strugah, in Mina ni pustila, da bi se ne učil njen dijaček. Pokazala mu je drobno paličico, in Janezek je dobil tak strah, da se ni kar nič branil knjige. To mu je pa koristilo toliko, da je dobro izdelaval šole.

Zima je bila prišla tretjič v naše kraje, kar je bil Poličarjev Janezek v šoli. Vsa struška župnija je vedela, da se uči Janezek že latinsko, in ta zavest je navduševala dobre Stružance; sedaj so bili prepričani, da jim ne izpodleti in da bode pel Janezek v struški cerkvi novo mašo. «Bog, daj nam dočakati tega dné», govorili so Stružanci, kadar je nanesla govorica. Marsikatera ženica ali postaren ded je še na smrtni postelji žalostno vzdihnil:

«Eh, da bi čakal vsaj še tistega dné, ko bode pel Poličarjev Janezek novo mašo!»

Božič je bil bel. Snega je bilo do kolena, drevje je ječalo pod sneženo težo, na vaških kalih so se svetile ugla-jene drsalnice. Bila je prava božična zima; okna so bila zamrzla skoro do

vrha, in burja je pihala polagoma, toda tako ostro, da je zbadala človeka do kostij.

«Huda je!» prigovarjali so si sosodje, srečavajoč se gredé po vodo.

«Huda. Take še ni bilo.»

Ljudje čez poletje pozabijo zimo, da se jim zdi vsaka hujša od prejšnje.

«Ali pride?» izpraševali so ljudje Poličarjeve, kjerkoli so videli katerega, in marsikateri se je samo iz radovednosti prišel gret k Poličarju.

«Pride. Pisal je.»

«Kdaj?»

«K svetemu večeru se ga nadejamo.»

«Poličarjev Janezek pride domov», govorilo se je teden prej po vsi vasi in ugibalo, koliko je zrastel in se zredil; pri tem se je pa izrekla marsikaka imenitna beseda. Ženice, ki niso imele lastnih otrok, pripravile so orehov in sadja, katero so jeseni posušile, da mu je podarijo. Vsakdo se mu je hotel prikupiti.

Zjutraj pred svetim dnevom se mu napravi oče naproti v Dobropolje. Zmenjeno je bilo takó, da pride z dobrépoljskimi dijaki na Videm, tje pride pa oče ponj. Klančarjev Tonček je ponujal za male krajcarje svojega vranca, kateri se je bil posušil do takrat še bolj, toda Poličar ga ni hotel.

Sveta noč je razgrinjala krila, ko sta dospela Poličar in njegov dijaček na Tabor. Oče je nesel culico in korakal spredaj, sin je pa gazil za njim, toda oče ga je moral počakati na vsakih deset korakov.

«Je že prišel! Poličarjev Janezek je že doma!» završelo je po vasi, ko sta prišla.

Taborski očetje in matere so težko branili svojim ljudem; vsi so hoteli udreti k Poličarju. Očetje so vedeli, da se ne spodobi takoj planiti tje, ko je šele prišel; naj se pogovoré prej domači.

«Oh, sta vendar prišla?» vzklikne mati razveseljena, ko stopita oče in sin čez prag. Postavi burklje, s katerimi je ravnala v peči, v kot, obriše si ročno mokre, sajaste roke ob predpasnik in seže težko pričakovanemu sinu-dijačku v desnico. Srčno veselje ji prešine dušo.

«Ali ste zdravi?» vpraša Janezek, dasi je že vedel od očeta o njenem zdravju. Toliko je imel vprašati in pozvedeti, toda nobeno primerno vprašanje mu ni prišlo na jezik.

«Kajpak, zdrava, kakor morem biti. Včasih kašljam malo, pa ni nič hudega. Stopimo v hišo, premrzlo je tu! — Oh, kako si mrzel! Janezek, ali te hudo zebe?»

Rine ga pred seboj v toplo hišo, kjer je bilo že vse po koncu, ker so bili čuli v veži govorjenje.

«Prišel je, prišel je vendar naš Janezek», naznani jim mati vesela in porine Janezka med sestre, brata in staro teto, ki ga je pričakovala nestrpno.

Gledali so se molčé nekaj trenutkov, nobeden ni znal ničesa izpregovoriti. Oče odloži culo in si mane premrli roki.

«Nu, kaj se gledate! Roko mu dajte! Vi ste pravi! Prej se vedno menite, kako ga bodeite sprejeli, sedaj mu pa še nobeden ne seže v roko!» reče mati.

Molčé mu podá sleharni roko; čutili so neko spoštovanje do njega in občudovali premembo odtlej, kar ga niso videli.

«Lejte, srečna sem še vendar toliko, da te vidim. Vedno sem se bala, da se ne bodeva videla več na tem svetu, pa je bil Bog vendar tako dober in me je uslišal», govori zgovorna teta in drži roko v svoji veli desnici. «Čakala sem te že komaj; veš, dolgo se tako ne bodeva videla in ne vem, kaj bi dala, da bi te enkrat videla še pred oltarjem, pa tega, vem, da ne dočakam, vse me opominja — — —»

In svetla solza ji drkne po starikavem licu.

«Pa vendar včasih kaj moli zame», nadaljevala je, «saj smo vsi potrebni molitve. Ne molim nikdar, da bi se te ne spomnila.»

Inako se je storilo Janezku, ker je vedel, da teta ne bode dolgo. In teto je ljubil jako, saj mu je bila vselej dobra.

«Kaj si prinesel tukaj?» vpraša mali sedemletni bratec in radovedno potiplje culo.

«Ej, kako si siten!» posvari ga mati.

«Ali si hudo lačen? Kavó sem že skuhala, sedaj pa povej, kaj bi še rad jedel!»

«Nič, nič, nič ni treba, nisem lačen.»

Pozabljeno je bilo vse, zadovoljen je bil, da je doma.

«Prinesi, kar imaš, saj veš, da bo deva jedla. Taka pot udela človeka prav dobro», veli oče.

Mati odide, Janezek pa prime culo, pogleda vse in izpregovori:

«Jaslice sem prinesel.»

Hipoma so bili odvezani jeziki, in Janezek je komaj odgovarjal sproti. Ko se mu vsuje izpod rok pisana tropa pastircev in ovčic, prikipelo je veselje do vrha.

«Ali ste kaj pripravili? Ali je povedal Klančarjev Tonček, kar sem bil sporočil?»

Starejši sestri stečeta iz hiše in se skoro vrneta jedna z mogočno procko mahú, druga pa prinese na trivogelnik prirezano desko, ki je bila primerjena za kot.

V Taboru so se stavile prve božične jaslice, kar je bilo vredno, da bi se bilo zapisalo v vaški letopis.

Pogovor, ki se je razvnel potem, pričal je o ljubezni, ki so jo vsi gojili za Janezka. Vsi so z velikim zanimanjem poslušali njegovo pripovedovanje

o življenju v Ljubljani. Zanimala jih je vsaka stvarca. In istotako radovedno je izpraševal Janezek o domačih stvareh.

Mnoge taborske družine so nocoj našlaš prejšnje večerjale in molile, da bi mogli iti prej k Poličarju gledat dijaka. Še so brneli župni zvonovi in tudi taborski so hiteli biti v obe plati, ko so prihajali sosede in sosede k Poličarju. Vasovalci so si kar podajali vrata in nekateri so bili že odpravljeni k polnočnici.

Vsi so zvedavo gledali dijaka, pri tem jim je igral zadovoljen smehljal na obrazu; le boterni so bili toliko pogumni, da so mu segli v roko, kar so si šteli v posebno čast. Hiša je bila kmalu napolnjena: prvi so sedli okoli peči, drugi, kjer je bilo kaj prostora. Poličarica je bila sicer nevoljna, ker so zasedli vse, da domači skoro niso imeli kam sestiti. Gódílo ji je pa vendar pri srcu, ker si je bila v svesti, da se je zgodilo to v čast njenemu ljubemu sinu.

Janezka so občudovali stari in mladi. Nekdanji tovariši, katerih se pa ni sramoval Janezek, stali so okoli njega in ga radovedno izpraševali. In ko je takó stal med svojimi vrstniki, lepo oblečen, počesan, v belo oprani srajci, obraz uglajen in ubeljen, zdel se je vsakomur lepši, kakor je bil v resnici.

«Lejte, kako je lepo bel, da ga je veselje videti», reče soseda njegovi teti.

«Naši so pa taki, kakor bi bili že dva dni v istejah viseli», opomni tretja na one besede, da so se vsi smejali.

«I, veste, bel kruh, juha in meso, pa nič delati, ubeli človeka», pravi Kropec, ki je brž opazil, da so njegovi otroci nekam najbolj rjavi in sajasti.

Dečki so pa gledali drug drugega, da bi videli, koliko je vsak bolj rjav nego Janezek.

«Že znaš latinsko?» vpraša boter njegov.

Janezek je bil nekoliko v zadregi, odvrne pa vendar:

«Znam. Preberem že lahko, kar je pisano latinsko. Miza se pravi «mensa», oče «pater», mati «mater», sestra «soror».

«A — o — i —», čudili so se vaščani njegovi učenosti.

To je pa bilo več, kakor se je nadejal boter, in zato reče veselo iznenajen svojim sosedom:

«Kaj vam ne pravim, da bode pel Janezek novo mašo? Ali bi ne bilo škoda zanj in za nas, ko bi bil preganjal koze in krave po rebri?»

«Škoda bi ga bilo, škoda! Ej, kdor ima glavo!»

Nekateri so se razgovarjali, šepetaje si na uho.

«To bode še naša fara srečna!» pravi neka stara strinjka.

«Vzrastel je!» ogovori Kozolka sosedo Petračko.

«In zredil se je tudi», odvrne ji ona.

«Poličarica, dobrega sina imaš in pridnega», reče prva.

«Kakoršnega je Bog dal, pritožiti se ne smem.»

Drugi so občudovali jaslice, o katerih so pač že slišali, a videli jih niso še nikdar.

«Kaj praviš, kako je naredil takó lepo tega 'spaka', da bi mislil človek, ako ne bi vedel, da je kar živo», oglasi se plešast ded.

«Kdor zna, pa zna!» odvrne drugi. «Pa se naj naših kateri loti, meniš, da kaj naredi?»

«Beži, beži! Ali zna naših kateri še kaj drugega, kakor krompir peči in svinjko uganjati?»

Poličar se je držal resno in vestno vlekel na ušesa pogovor. Nič ni izpreminjal obraza, kakor bi ga ne zanimala nobena reč, toda srce mu je utripalo od očetovskega ponosa in sreče. Srečen

je bil in zadovoljen, gledal je na pol sina in ženo, na pol vasovalce, da je opazil vsako kretanje, vsak smehljaj, bodisi dobrovoljen ali zlomušen.

«Lahko si ga vesel», izpregovori Andrijak, najboljši prijatelj Poličarjev. «Lej, tako mlad je še, pa že tako učen: nemško že zna in latinsko se uči. Ali zna pri nas kdo toliko — razven gospoda? Kočevsko še kdo govori, da sam sebe ne razume, a nemško? In jaslice! Jaz pravim, da jih ne sestavi zagoriški Satanček, ki reže lipove križe in svetnike.»

«Zató pa tudi velja, velja! — Poldruga krava ni zadosti vsako leto», zavrne važno in resno oče, zraven si pa misli: «Da, da, učen je bolj kakor vsi vaši.»

«Oh, kaj boš gledal na denar sedaj! Kadar bode mašnik, povrne ti vse in še več», vrine se drugi v pogovor.

«Lepo je to, kar praviš, in morda bi bilo res tako, ker Janezek je dobrega srca», reče oče in nadaljuje glasneje: «Toda kaj pa potem, ako umrje prej? Kdo mi povrne potem? Vidiš, ako umrje?»

Pri teh besedah umolknejo vsi in se ozró na Poličarja. Nihče ne odgovori, nihče ne svetuje. Obrazi se jim zresné, materi se prikaže na obrazu plahost in žalost, teta pa zaihti.

«Nimate o ničemer drugem govoriti?» pretrga molk dijak, kateri je bil že nekako nevoljen, da se samo o njem govori.

«Saj res, kaj o tem govorite», pravi mati, dasi ji je šlo nekoliko na jok. O tem ni bila še pomislila, zato se ji je sedaj zdelo še huje, ker je prišla govorica na to tako nepričakovano.

«I, saj res, saj ne bode umrl; tako mlad, tako zdrav, tako krepak, pa bi umrl?» reče Andrijak in pogleda Janezka.

«E, saj ne umrje!» pritrđi več glasov.

«Dal Bog, da bi ne!» vzklikne Poličar.

Janezek pa poišče med drugo šaro, ki jo je imel v culi, droben zavojček. Ko ga najde, ozre se po ljudeh in lahek smeh mu je zaigral po obrazu.

Vsi obrnejo vanj pogled, čakajoč, kaj pokaže.

Razvije; v rokah mu ostane bel štiri-voglat zvitek papirja.

«Na, to imaš ti», reče dečku jednake mu velikosti. «To ti, to ti, to vi...» tako je delil svoje posétnice.

Ljudje zró papir in njega z napol odprtimi ustmi in radovednimi očmi.

«Jej — kaj pa je to? — Kaj imaš? Ali je kak odpustek?» vprašujejo vsi vprek, ogledujejo drobni, beli listič papirja, obračajo, poskušajo, ali se morda razgrne, ni-li kje kaka podoba: toda nikjer nič, le dve kratki vrstici z drobnimi črkami sta bili na jedni strani. Mlajši, kateri so se učili pri šolniku branja, izkušajo prebrati, toda niso mogli nič pametnega zbrati, nobena beseda se jim ni zdela prava; starejši so drezali mlajše nestrpno, češ, kaj je to, toda ni vedel nobeden, in zato se jim je zdel drobn listič od sile skrivnost.

«Kaj pa imaš? I, kaj si pa še vendar prinesel?» vprašata oče in mati radovedno. «Kaj je tu zapisano? — Kaj pomeni?»

Vsi umolknejo in pričakujejo.

«Glejte, temu se pravi 'posétnica'. Na tem lističu je zapisano moje ime in sicer po latinsko: «Joannes Poličar, studiosus», kar je toliko kakor «Janez Poličar, dijak.»

«Tvoje ime je zapisano toliko? — Kaj pa vendar pomeni to?» vpraša boter, katerega ni zmodril dijakov odgovor.

Janezek pride v zadrego.

«To je posétnica!» ponovi še enkrat, nevedé, kako bi drugače razložil, kakor tudi sam ni vedel prav, čemu je.

«Posétnica! Posétnica! Posétnica!» ponové vasovalci, več pa niso vedeli.

«V mašno knjigo jo denem. Jaz tudi! Jaz pa v denarnico!» menijo se dobri ljudje in varno drže lističe v očrnelih rokah.

In Janezek je bil vesel, ker je videl, kako časté ljudje njegove posétnice.

Janezek se je bil nalezal dijaške bolezní od svojih imovitejših in starejših tovarišev, ki so se bahali s posétnicami, ponujali jih okoli kakor Kočevar fige in zahtevali jednakega vračila. Niso mislili, kako neumna in smešna je ta dijaška razvada. Janezek je pristradal krajcarje, da si je naročil posétnice in takó zadostil bolni šegi mladih dijakov.

Pred letom mi je prišla v roke posétnica ogoljena, zamazana, s polomljenimi robovi; hranim jo še sedaj in morda jo kdaj prodam kot dragoceno starino, kdo vé. Smejem se pa vselej od srca, kadar mi pride v roko in čitam močóni naslov: Joannes Poličar, studiosus.

Da, studiosus ni kar si bodi. Ako tudi je prvošolec, studiosus je vendarle. Prav zaradi tega sem naslôvil to povest s tem imenom, kar se morda komu zdi čudno, toda svojega prijatelja Poličarjevega Janezka prosim oproščenja, ker tako zlorabim njegovo častitljivo ime.

Ljudje so govorili še mnogo o svojem ljubem dijaku in so uganili še marsikaj. Polagoma pa so pričeli peti stare božične pesmi, katere so se veličastno razlegale v tiho in mrzlo sveto noč. Janezek je pel precéj časa ž njimi. Ko pa dijak od truda premagan zadremlje, utihne božično petje, ljudje se pogovarjajo še nekaj časa, potem se pa razidó, nekateri k polnočnici, drugi domov.

«Truden je, revež! Ej, pot je sedaj huda. Saj še odraslega zmoči, pa kaj

bi takega ne! Veste, trden je. Iz Ljubljane v taki poti, ni kar si bodi», govoré ljudje in se poslavljajo.

Poličarjevi so pa kimali in pritrjevali in veseli so bili, da so odhajali sosedje, da odpravijo Janezka v posteljo in se sami kaj bolj pogovoré.

Božične počitnice so minule dijaku kaj hitro in prijetno. Stari učitelj se ga je močno razveselil, ko je na božični dan prišel na kor. Smejal se je zadovoljno, nagnil se mu na uho in šepetnil:

«Kako? Kako? Vedno zdrav in priden?»

Dijak je bil v zadregi, ker ni vedel, kaj bi odgovoril.

K sreči je pozvonilo, in učitelj je sedel za orglje.

«Bodeš pomagat?»

Rekoč mu dá odprto pevsko knjigo in pokaže, kaj se bode pelo.

Janezek vzame knjigo in modro in učeno zre vanjo. Toda, ko so pričeli peti in mu je učitelj pomežiknil še enkrat, zardel je do ušes, plaho in sramežljivo zaprl knjigo, odprl molitvenik in čital mašo, misleč si:

«Kdor zna peti, naj poje! Jaz pa ne bodem.»

Poličarjev Janezek je bil sedaj pred gospôdo veliko bolj boječ, kakor prej, predno je šel v šolo; to so mu oponesli tudi gospod Matija, ki so mu morali skoro vsak odgovor sneti z jezika.

Tako bojazljiv in neukreten pa ni bil v pogovori s kmeti. Teh se ni bal, med njimi je bil zgovoren, da so se mu ljudje čudili in ga radi poslušali. Družil se je rad s preprostimi kmečkim ljudstvom, poslušal njih pogovore, in zato so ga spoštovali in ljubili še bolj, češ, lejte, nič se nas ne sramuje, dasi je že na pol gospod. Kakšnemu kancelijskemu človeku pa se ne moreš nikdar zadosti odkriti. Dobro srce ima, oh, dober

gospod bode, dober; srečni bodo ljudje, kamor pride.

In vabili so ga sem in tje. Vsaka hiša je bila ponosna, kadar je prišel v vas. Gospodinja je brž pobrisala stol ter mu ga ponudila, potem pa prinesla hleb in nož, da si ureže kruha.

«Veš, tak ni, kakor ga imaš v mestu», izgovarjale so se skromne gospodinje.

«Ej, da bi le takega bilo dovolj!»

In odrezal si je kos in ga jedel, da ni bilo ljudem težko.

Srečno je preživel božične počitnice v mirni vasici; milo se mu je storilo, ko se je vračal v mesto. Samice, ki so jeseni nabirale leščnike po skalnati rebri in zraven trgale obleko ob trnju, prinašale so zadnji dan skrivaj v vrečicah suhih leščnikov, dajale jih Poličarici z besedami:

«Pa mu jih daj! Dobre zobe ima, zakaj bi jih ne potrl, kadar mu bode dolgčas v Ljubljani, ako se kaj spomni nas in našega kraja.»

Nekatere matere so pa prinesle pod predpasnikom prekajeno klobasico ali pa kos poprtnika, katerega so bile načele nalašč.

Poličarico je do solz ganila preprosta ljubezen vaščanov. Zahvaljevala se je zgovorno in obetala, da bode Janezek molil pri maši za vse, kadar postane mašnik.

»Lej, Janezek, kako te imajo ljudje radi! Vse bi ti dali, kar imajo. Veš, le tega nikar, da bi se jih sramoval in pa nù, kadar bodeš pred oltarjem — zmolil bodeš seveda očenašek ali dva zanje», dejala je mati, ko mu je navezavala culo.

In ko so drčale sani po srenu s Poličarjevim dijakom v daljno mesto, spremljala ga je iskrena želja vseh vaščanov, da bi bil kdaj res gospod.

Še nekaj tednov potem je bilo mnogo govorice o Poličarjevem dijaku, ki je že v latinskih šolah in je bil o božiču doma. In koncem vsakega razgovora se je potrdilo:

«Bode. Mašnik bode. — Ako bi pa mašnik ne mislil biti, ne bi bil tak.»

Tako je mislila vsa vas in vsa soseska, drugače misliti ni mogel nobeden več, dasi je v začetku še morda kdo dvomil o tem.

«Zakaj bi se drugače učil latinsko, zakaj?»

V.

Ko je prišel Poličarjev dijak po dokončani peti latinski šoli, dva dni pred sv. Alešem, domov, sprejeli so ga vsi s težkim srcem. Ne zato, ker ga morda niso ljubili več, ali pa ni izdelal šole: peto šolo je bil dovršil dobro in ljubili so ga še vsi, bleda mati ga je vsa solzna poljubila in oče ga je gledal z ljubečimi očmi. Toda revščina se je bila prikradla k Poličarju, in le zato je bilo vsem težko, ker so se bali, da ne bodo mogli Janezka več dati v šolo in doma ne bode postrežen tako, kakor bi bili vsi radi.

To leto je bilo za Poličarjeve nesrečno. Najprej jih je obiskala neka dolgotrajna, potuhnjena bolezen in položila drugega za drugim na bolniško posteljo. Polje je bilo obdelano slabo, in kar je vzrastlo, izpodjedel je črv ali pa uničila suša, ki je bila tega leta pritisknila nenavadno zgodaj. Žalostno so se ozirali na rjave senožeti in na njive s slabim rastlinstvom; živina ni imela dobre cene, in skoro prodati je niso mogli, dasi bi jo bili radi. Bolezen je pa draga reč tudi v Krájinu. Prosenega kruha bolnik ne more jesti, meso se dobi težko, in ako je bolnik še toliko srečen, da ga obišče zdravnik, ustraši se ga tako, kadar zvé račun, da si ga ne želi več in rajši umrje brez njega.

Štirikrat ali petkrat se je bil oglasil zdravnik pri Poličarjevih, to pa je veljalo Poličarja toliko, da je vzdihoval:

«Oh, oh! Še jedno bolezen nam pošlje Bog, pa bomo morali iti po svetu.»

Ravno takó hudo ni bilo, vendar ga je veljalo toliko, kolikor je prigospodaril v treh letih; letina pa je kazala tako slabo, da je obetala komaj seme. In ko je Poličar prešteval svoje dohodke in stroške, izprevidel je, da mu ne kaže drugače kakor zadolžiti se — ako se more kje —, če hoče še dati sina v šolo. Bil je pa izkušen mož in je dobro vedel, da se dolg naredi še precèj lahko, toda poplača z veliko težavo. Torej — treba obdržati Janezka doma, to mu je hodilo po mislih kot skrbnemu očetu, ki je imel še druge otroke. Ko je preudaril to stvar na vse strani, reče nekega večera ženi, ko sta bila sama:

«Veš, Janezka ne moreva več dati v šolo, ako se kaj ne izpremeni.»

Ona osupne užaljena in vznemirjena:

«Ali se ti blede? Kaj pa misliš? Ali naj sedaj ostane doma, ko se je izučil že toliko? To nikakor ne kaže.»

«Lej, koliko pa še imaš? S čim bodeš plačevala zanj?»

«I, pa prodaj kaj za prvo silo, potem se pa že kako preobrne!»

«I, prodaj! Seveda! — Kaj naj prodam? Voličke ponujam, toda kupca ni; ali naj jih dam za slepo ceno?»

Materi je bilo pa tako hudo, da ji je šlo že na jok.

«Kaj bode pa počel revež doma?» izpregovori čez nekaj časa ihté. «Tako je že učen, pa bode moral med nami nevedneži ostati. Dobrega kruha je bil doslej navajen, pri nas pa ni drugega, kakor krompir in žganec. Oh, oh! Bog se nas usmili!»

Mož je molčal. Hudo mu je bilo toliko, da ni vedel, kaj bi počel. Govoril bi bil

rad, ali pa jokal, toda tiščalo ga je nekaj v grlu, da ni mogel dati glasú. Sin se mu je smilil, pa od nobene strani se ni nadejal pomoči. In zdelo se mu je, kakor bi se kesal, zakaj ga je dal v šolo. Doma naj bi bil ostal, pa bi sedaj ne bilo te skrbi in žalosti.

«Še enkrat pojdem k Zlogojki», pravi ona.

«Misliš, da bode kaj pomagala? Počakajmo, morda se kako preobrne!»

Toda kadar se človeka loti nesreča, iznebi se je težko. Še tisto tele, katero je bila prvojesenka povrgla, dobilo je grižo ter poginilo, da niso imeli Poličarji drugega od njega kakor kožo za usnje.

Naposled so že celó mislili, da jim je narejeno, in premišljevali so, kdo bi bil njihov sovražnik.

Janezek ni imel še nikdar tako slabih počitnic kakor tega leta. Prišel je domov veselit se in počivat, toda ni bil nikdar od srca vesel. Videl je, da jim gré doma slabo. Vsi so bili potrti, celó sestri in bratec, ki so bili v najbolj norih letih in niso bili prej nikdar ugnani. Nič se jim ni prav ljubilo in tudi petja ni bilo več. Tiho so trpeli vsi, nobeden mu ni posebno potožil. Pa vendar je vse vedel, saj je videl njih blede in upadle obraze. Na teh je bral vso bôl in vse trpljenje, dušno in telesno, v katerem so hirali stariši, sestre in brat. In čestokrat je slišal globok vzdihljaj materin in videl je, kako si briše skrivaj solze. To mu je trgalo srce. Pristopil je k materi ter jo vprašal iskreno:

«Mati, kaj vam je, zakaj vzdihujete in jokate?»

In gledal ji je v oči, da bi videl njeno dušo.

Materi je bilo žal, da se je spozabila in ni skrivala svojih občutkov; videla je, da je sinu zaradi tega jako hudo. Skrivala mu je resnico.

«Nič. Nič.»

Toda solze so ji tekale še bolj.

In tudi sinu so se porosile oči, da se je obrnil in šel. Kmalu pa je videl kje v kakem kotu sedečega očeta, ki je slonel in globoko premišljeval. Zato tudi sam ni mogel biti vesel ali vsaj ne ravnodušen. Bil je potr in zato je bledelo njegovo lice. Zamisljen je pohajal po polju ali gori in malo govoril z ljudmi, ki so ga prijazno ogovarjali. Zmajevali so z glavami, ko so ga opazovali od strani ali gledali za njim. In čuden se jim je zdel, jako čuden.

«Moški je že postal. Kdo bi si bil mislil, da se bode tako prevzel?» go-drnjali so nekateri zbadljivo.

«Eh, saj ni res», zagovarjali so ga drugi. «Glejte ga, kakšen je, kako je bled in prepaden! Sušičav je.»

«Ej, saj menda res. Veste, doma je le doma. Tu je človek povsodi lahko na zraku in vetru, kamor gré. Toda v mestu? Povsodi samo zidovje, nesnaga in smrad, uh! — saj je le čudno, da more v mestu še kdo živeti.»

«Težko se bode obdržal.»

In nekateri so mu prerokovali že smrt.

«Škoda je mladeniča, škoda; tako še mlad, tako dober in priden! Oh, vsi smo od danes do jutri!»

In dobri ljudje so žalovali, ker ne bodo imeli novomašnika, po katerem so hrepeneli že toliko časa.

«Eh, morda pa še ozdravi!» rečeta dve sosedi. «Pelin je dober, tavžentrože in srčna moč», pravila je ranarica.

Angeljske nedelje dopoldne pa prineseta pelina in drugih zdravilnih rož polno naročje k Poličarici takrat, ko je bila sama doma.

«Kaj pa vedve prinašata? Kje sta vse to nabrali?» vpraša Poličarica čudeč se.

Sosedi se spogledata in se priganjata z očmi na odgovor. Bili sta nekoliko v zadregi.

«Veš, Poličarica, ne smeš biti huda», prične starejša. «Ne misliva nič hudega. Vaš Janezek je videti tako bolan. Bog ne daj, da bi nama kaj zamerila zaradi tega!»

«I, zakaj bi vama zamerila? Še vesela sem, da se toliko brigata.»

«Pelin je dober za vsako bolezen, tavžentrože in srčno moč čislajo povsodi. Kuhaj mu in pije naj zjutraj na tešče ali kadar bode žejen! In ozdravel bode ter bode zopet tako lepo rdeč, kakor je bil. Sušica je prav potuhnjena bolezen in ne ozdravi se, ako se dobro ukorenini.»

«Kaj mislita, da je sušičav?»

«Bled je prav in nerad govori. Kdo vé, kaj se ga je lotilo? Menda še ni nič hudega, pa bolje je précej zdraviti. — Veš, da bi nam bilo vsem hudo, ko bi sedaj zbolel in umrl, ko se je šolal že tako dolgo.»

Poličarica se prestraši nekoliko, saj ni mislila, da lahko zboli in umrje.

«Povasujta nekoliko, saj se vama ne mudi nikamor!»

«Kaj praviš, Poličarica, kaj mu je? Kdaj ga je napadlo?»

Ona vzdihne in pogleda, kakor bi hotela reči: «Oh, ko bi vedve vedeli, zakaj je tak!»

«Pa meni še ni omenil nič, da bi bil kaj bolan, saj je najbrže zdrav.»

«Zakaj pak je tak?»

Poličarica ni vedela, ali bi povedala, ali ne. Bila je precčj ponosna in je nerada videla, da bi drugi vedeli za njene težave. Toda nekaj ji je dejalo: «Lej, onidve toliko skrbita za tvojega sina, zakaj bi jima ne razložila svojih in njegovih težav?»

«Vesta, Bog vsakemu človeku pošlje skrbi in težave za pokoro. In letos je

dobro udaril nas vse. Da bi bilo le v naše zasluženje! Za-se mi ni nič hudo, verjemita mi! Toda boli me, ker ne morem pomagati Janezku, kakor bi rada. Videli sta, kakšen je. Bog se nas usmili! Toliko smo že dali zanj, toliko se je že trudil in učil, toda čemu? Ali mu bode morebiti kaj koristilo, ker postane to, kar smo mi?»

Preneha in si obriše solzo, ki ji je prišla v oči.

«Saj bode gospod! Kaj obupuješ?»

Mati zmaje z glavo.

«Vsi smo mislili in vsi bi bili radi videli, toda ni božja volja. Janezek ne pojde več v šolo.»

«Jej! Kaj praviš? Zato je tako bled in prepaden! Saj je pa tudi lahko. Gospod bi bil rad, pa ga ne dasta več v šolo. Zakaj pa ne pojde?»

«Še nikomur nisem pravila, kar vama povem; samo prosim vaji, molčita, da se ne zvé précej povsodi! Ne moremo ga dati. Opešali smo. Denar je vzela bolezen, pridelek slaba letina in prodati se ne more nič. Glejta, to je in nič drugega.»

«Tega pa nihče ne misli. Eh, saj pa še menda niste tako na koncu? Malo bi mu že še pomagali.»

«Radi bi mu, toda on je dejal, da mu ne moremo, in tako bode najbrže. Oh, to je hudo, ko bi vedve vedeli! Pa ne povejta nikomur, saj bodo ljudje zvedeli tako prezgodaj.»

Ali je že obdržala ženska kako skrivnost za-se, vprašam cenjene čitatelje.

Predno je zazvonilo v taborski cerkvici poldne, vedela je vsa taborska vas, da ne pojde Poličarjev Janezek v šolo. In ta nevesela novica je naredila veliko hrupa in govorjenja, vpraševalo se je vse vprek:

«Zakaj ne pojde?»

«Ne morejo ga več dati», odgovarjali so nekateri, toda tega ni verjel skoro nihče.

Popoldne so se zbirali možje pod lipo, kjer vasujejo, kar pomnijo, vsake polne nedelje in bodo še, dokler bode rastla lipa.

«Ali je res, da ne pojde Poličarjev več v šolo?» vpraševali so se drug drugega.

«Ona mi je povedala nekaj. Kaj vem, kaj je, in tudi ne vem, kje je zvedela!» dejali so nekateri.

«Bode pa Poličar sam povedal, ker ravno prihaja», reče mlad mož.

Vsi umolknejo in se ozró nanj. Vsak bi mu bil rad bral z obraza, kaj misli.

«Kako je to, da tako molčite?» vpraša pristopivši Poličar.

«Bodeš pa ti kaj povedal», zavrne ga stari Kozlár.

«Če kaj vem.»

«Ali res ne daš več Janezka v šolo?» vpraša boter Trdoglav in iztrka pepel iz pipe.

«Vsi upró oči v Poličarja, pričakujoči pojasnila. Ta pa povese oči in obledi v rjavi obraz. Bil je v zadregi, ker ga je iznenadilo nepričakovano vprašanje.

«Ne, nič več ne», odvrne po kratkem premisleku.

«Ne?» začudijo se možje. «Zakaj ne? Kdaj si se premislil? Kdo te je pregovoril?»

Poličar pogleda može, in nekaterim se je zdelo, da mu igrajo solze v očeh.

«Bog mi je priča, da bi ga dal še prav rad, toda — saj veste, kako je, — ne morem ga dati, ker — — ker nimam, kakor veste.»

Žalostno je zvenel odgovor, in potrlost mu je odsevala z obličja. In taki občutki so silili na dan, katerim bi se bili morda posmehovali, zato se obrne in urno odide.

«Mislite, da mu je res tako hudo, kakor pravi?» prične čez nekaj časa Kozlár.

«Ni mu posebno dobro letos ne, kaj bi tisto! Lejte, bolezen je obiskala vse, delati ni imel kdo in raste slabo», méni boter Trdoglav.

«In sin je veljal tudi že nekaj, predno je postal tako učen, kakor je», oglasi se oče Krivec.

«Tako je, dosti ga je že veljal», povzame zopet boter Trdoglav. «In vsi smo bili veseli, da se šola njegov Janezek, češ, bode že, bode že počasi, pa bomo imeli svojega gospoda. Ona me izprašuje vedno, čez koliko let bode naševal, in jaz sem že oznanil povsodi, koder sem hodil, da bomo imeli svojega gospoda. Na! — sedaj pa tako pride, da je še človeka sram. Dejali mi bodo, da lažem.»

«Norčevali se bodo iz nas Dobrépoljci in Ribničanje», pravi Strmogoj. «Dejali nam bodo: 'Toliko je vas, pa še jednega gospoda ne premorete. Sram vas bodi'.»

«Saj bode menda res tako, kakor praviš», pritrdijo nekateri in se zamislijo.

«Tako ne smé biti! V šolo mora iti, ker je bil tam že tako dolgo!» nadaljuje Trdoglav. «Nekaj se mora storiti zanj.»

«Kaj pa? Kaj?»

«Lejte, pomagajmo mu!»

«Ali kako?»

Nihče ne vé pravega odgovora; vsi zró molcé pred-se in spuščajo dim hitreje iz lončenih pip. In vsak je premišljeval, kako bi se najlože pomagalo Poličarjevemu dijaku v šolo. Vaščan Janez Zlovolja povzdigne prvi glavo in zadovoljno veselje mu zaigra na širokem obrazu. Cmokaje zamaja rejni jezik in izpregovori počasi:

«Jaz pa vem, jaz pa že vem, kaj se lahko naredi.»

«Ti veš? Kaj veš ti?» začudijo se moške, ker se je ravno Janez Zlovolja domislil prvi dobrega sveta, ko so vendar vsi vedeli, da Janez Zlovolja ne izgovori vsak dan pametne misli.

«Da, jaz vem, jaz sem uganil», podari ponosno Janez Zlovolja.

Nekateri se zaničljivo zasmejejo.

«Veste kaj, naredimo darovanje!»

Ta misel je bila tako nova in nenavadna, da izprva vsi osupnejo, toda nato se zakrohota.

«Zakaj se hahljate, saj ni nič tako smešnega in nespametnega?»

«Pač! Kaj je Poličar pogorel ali kali? Ali je morda v božjo čast, da bi napravljali darovanje?» ugovarjali so nekateri.

«Vi nič ne pomislite!» zavrne jih Janez Zlovolja navdušeno. «Jaz pa vam pravim, če to ni storjeno v božjo čast, potem tudi ne vem, kaj se godi v božjo čast. Jaz mislim, maša se vendar opravi Bogu v čast!»

«Ej, je res, kar praviš, pa da bi za to darovanje napravili, eh, beži, beži!»

«Zakaj ne? vprašam vas. Ali ne napovedó naš gospod vselej darovanja, kadar dadó kake svetnike prebarvat, cerkev prebelit ali kaj drugega, pa pravijo: Pridite in darujte v božjo čast! Kaj ni tako? Ali ni to v božjo čast, če pomagamo spraviti Poličarjevega Janezka pred oltar, kjer bode dajal Bogu čast?»

«Res je! Vidite? Dobro!» pritrdjevali so nekateri, tako, da niso upali nasprotniki ugovarjati.

Boter Trdoglav povzame besedo:

«Zlovolja pravi prav. — Najlože se pomaga Poličarju tako. Vsak bode vrgel rad nekoliko na krožnik. — Jaz vam samo to pravim, pojdimo dva ali trije h gospodu, da naznanijo v nedeljo med mašo darovanje.»

«Najbolje bode tako», pritrdi Krivec. «Pa morate précej iti h gospodu. Zlovolja, ti pojdi, ki si si izmislil to, pa ti Trdoglav in ti Stržan, ki si ključar in z gospodom najbolj znan!»

«Pa gremo, ako je vam vsem všeč», udá se Trdoglav, pogleda izvoljena tovariša in potem druge.

«I, kajpak, le pojdite! — Bodemo videli vsaj, kaj bode», podadó se vsi.

«Pa pojdimo, no, da nas ne bode težila vest», dé Zlovolja in se ozre po tovariših zadovoljen, da je obveljala njegova.

Gospod Matija se je tolkel od smeha po kolenih, ko mu povedó Taborci svojo misel, tako, da so bili ti v zadregi, ker niso slutili, kaj bi bilo tako od sile smešnega. Ker se pa gospod le ne more smeha zdržati, vpraša Trdoglav nekoliko nevoljen:

«Gospod, kdaj bode darovanje? V nedeljo zjutraj ali popoldne?»

To vprašanje in njihova preprostost vzbudi v gospodu še večje veselje.

«Oh, nobenkrat, prav nobenkrat, ljubi moji!» odvrne čez nekaj časa gospod Matija. «Kdo se je pa vendar spomnil tega, kdo vas je poslal?»

«Zlovolja je dejal, da bi bilo dobro napraviti darovanje», namigne Trdoglav skoraj nekoliko osramočen.

«Ej, veste, to pa ne more biti, to pa ne more biti; darovanja za to ne morem oznanjevati.»

«Zakaj ne, gospod župnik? Saj tudi drugikrat oznanite darovanje, kadar česa potrebujete», zagovarja se Zlovolja.

«Pač, za cerkev ali pa za pogorelce, toda drugače nikdar ne.»

Nobeden ni vedel kaj pametnega odgovoriti in le spogledovali so se, pa sram jih je bilo. Trdoglav in Stržan sta se na tistem jezila na Zlovoljo, ker jih je tako speljal.

«Veste kaj, možje? Ker bi radi pomagali revnemu dijaku v šolo, darujte njegovemu očetu, kolikor kdo more. Darovanja pa res ne smem oznaniti.»

«No, bode pač tako prav, kakor vi pravite, gospod župnik: seveda nam ne smete zameriti, ker smo bili tako nespametni in smo vas nadlegovali», opravičuje se Stržan.

«O, nič, nič! Še prav vesel sem, ker vidim, kako ste dobrega srca. Le pomagajte mu, in Bog vam bode povrnil! Recite dijaku, naj se oglasi tudi pri meni!»

In odšli so brž domov, ona dva nevoljna na Zlovoljo, ker ju je tako napravil, ta je pa zmajeval z glavo, češ: «Ej, darovanje bi bili vse jedno oznanili lahko, saj bi ne bilo greha.»

Gospod župnik se je smejal še dolgo in še dandanes se nasmeje, kadar se spomni tega dogodka.

«Kdaj bode darovanje?» vprašajo čakajoči Taborci.

«Nobedenkrat!» pové Stržan tako jezno, da vsi osupnejo.

Trdoglav pa pové, kako so opravili pri gospodu.

«Kaj bode pa sedaj?» vpraša Strmogoj.

«Kako? Pomagajmo mu, pustiti ga ne smemo brez pomoči», méni Kozlár. «Dá naj mu vsak nekaj!»

«Vsak nekaj!» pritrdé vsi glasovi.

«Oj, jaz ga bodem pa peljal v Ljubljano in nečem nič za vožnjo, ako tudi se mi vranec zbosi ali pa zamudim dva dni! Naj je, kamor hoče, zato me ne bode konec. Peljal ga bodem za-tonj, kakor vam pravim», vpije Klančarjev Tonček.

Možje so se držali nedeljskega zmenka pod lipo. Nobeden se ni bahal, koliko se je namenil mu darovati. Prihajali so med tednom skrivaj k Poličarju. Poličarja je bilo v začetku nekoliko sram

in zato se je branil, toda sosedge so dejali:

«Ej, beži, beži! Saj vidimo, da ne moreš sam dati sina letos v šolo. Kaj te bode sram zaradi tega, saj vemo, kako je, kadar je bolezen v hiši.»

In dajali so mu, kolikor je kateri mogel. Veliko niso dajali, ker niso imeli, ker je bila letina slaba. Ko so pa zvedeli tudi po drugih vaséh, da je Poličarjevemu dijaku sila, prinašali so tudi oni, ker je vsak hotel biti deležen nekoliko pri dobrem delu. Tako se je bilo nabralo nekaj, kar je bilo za prvo silo. Iskreno sta se zahvaljevala on in ona dobrim ljudem, toda ti niso hoteli hvale, češ:

«E, kaj to! Saj človek še ptujcu rad pomaga, pa bi domačinu ne? Bode pa Janezek molil kdaj za nas.»

Odleglo je Poličarju in njej, ker največja skrb je bila v kraju. In Janezek, ki je bil tako poparjen, dihal je sedaj veseleje in se je kar poživil, da so izginila čemernost in bledost in vsa druga znamenja bolezni.

Sosedi sta pa dejali:

«Ej, vidite, kdor se précej zdravi, pa ozdravi! Ej, pelin, tavžentrože in srčna moč — boljših zdravil pa ni!»

Nekaj dnij pred odhodom pride Klančarjev Tonček k Poličarju in naroči:

«Janezek, kadar bodeš hotel iti v Ljubljano, kar povej, pa bodem zapregel. Pot je precěj dolga, in prazen vem da nisi; zakaj bi se mučil, dokler imam še jaz svojo žival. Kadar bodeš kje za gospoda, vrnil mi bodeš pa pijače, če se ti kdaj oglasim.»

In prišel je bil Tonček sicer ne s praznim vozom, ker je bil že naložil nekaj košev jajec, in je odpeljal Janezka v mesto — nalašč, kakor je zatrjeval, ker je jajca le tako mimo vrgel na voz.

Vsa župnija je bila vesela, ker se je veselja, oče se je bil celó pomladil ne-
odpeljal Poličarjev dijak v šolo, saj so koliko. Micika, najstarejša sestra dija-
bili prepričani, da bode pel novo mašo, kova, je pa dejala:
več si pa niso želeli. Najbolj so bili pa «Kmalu bom kuharica.»
veseli pri Poličarju. Ona je jokala od (Konec.)

Jesenska.

Jesensko vreme,
Lastovk beg,
Po gorah sleme
Krije prvi sneg.

Cvetóv pogreša,
Petja tic,
Glavó poveša
Človek tožnih lic.

Kar dá, nam vzame
Bežni čas,
Spomine same
Zvesto pušča v nas.

A dan napoči,
Od srcá
Spomin se loči —
Mi pa od svetá.

A. Medved.

Poslednji cvet.

Po brdih se naslanja megla,
Na zemlji véne cvet zalrt.
Ne trgaj, deklica, cvetice,
Ki sama še krasi ti vrt!

Ne trgaj, deklica, cvetice,
Jesen je tu in slana ž njó.
Vesela danes še precvita,
Mordà že jutri več ne bo.

Le kratek ji je čas odsojen,
Da vonja v tihi, temni svet,
Spominja mrtvega nas cvetja,
Ki skoro se ne dvigne spet.

A. Medved.

Očetu ob smrti.

Oče moj, ostani boder!
Kaj bi pač nezmerno tožil,
Kadar na mrtvaški oder
Truplo bodeš mi položil.

Na gomili rajši môli,
Da živim v nebesih večen.
Vedi le, da tù nikoli
Ne bi mogel biti srečen.

V prsi mi srcé je živo
Vsadil Bog, nikdár rojeni,
Tebi, drugom neumljivo,
Neumljivo tudi mêní.

On ga vzêmi, ki ustvaril
Angeljev je svêtle trume,
Ki srcé mi je podaril,
Ki jedini je razume.

A. Medved.

Joannes studiosus.

(Spisal Podgoričan.)

VI.

Neke nedelje popoldne po sv. Urhu, skoro tri leta pozneje, je bilo v krájski vasi Taboru nenavadno živahno in veselo. Ljudje so si na ves glas dopovedovali nekaj veselega, vsaj tako so pričali njihovi jasni obrazi in veselo smenjanje; postajali so na koncu vasi in so se ozirali na cesto, ki vodi iz Dobrépolj v Struge in na Tabor. Nekateri so se vspenjali celó na prste in so si zaslanjali oči pred solncem, da bi bolje in dalje videli po cesti. Nad slemenom Poličarjevega doma se je pa vzdigoval sivkast dim, ki je izdajal, da se na Poličarjevem ognjišču pripravlja nekaj posebnega o tem nenavadnem času.

«Dolgo jih ni! Morda se jim je kaj naredilo? Kdo vé?» pravili so si ljudje.

«Tončkovega vranca se je lotila trma», smejali so se drugi, «pa ga morajo riniti. Še prinesli bodo vranca, prinesli!»

«Sedaj bi bili pa že vendar lahko doma!»

Za dva moža je bilo še solnca nad goro, ko zaropoče voziček na cesti, in ljudje kmalu opazijo prah, ki se je vzdigoval izpod voza in bežečega vranca.

«Je že tukaj! Poličarjev dijak je že doma!»

Na ta klic jih privrè še več iz hiš in stopi na pot, ker vsak ga je hotel précej videti, kakšen je sedaj, ko je izdelal šole in ga vse leto ni bilo doma. Sorodniki, ki so bili zbrani pri Poličarjevih, planejo izza mize in gredó naproti. Mati si pa obriše roke ob predpasnik in stopi na prag.

«Dolgo ga ni bilo, dolgo», zamrmra pred-se, a obraz ji zažari od veselja. Kako bi se pa ne veselila najdražjega

svojega otroka, ki je njen ponos, v katerega so obrnjene oči vse soseske! Vedela je, da ji druge matere zavidajo njeno srečo, kar je pa prijetno ščegotalo njen materinski ponos. Posluhne, ni li voz že blizu. Vzletela bi mu bila rada daleč naproti, toda bala se je, da bi se jed ne izpridila, katero je pripravljala sinu in možu.

Ko privozi Tonček do vasi in obstopijo ljudje voz, ustavi, Poličarjev dijak pa skoči ročno z voza. Vsi upró oči vanj. Bil je visok, suhega života, brada mu je že rastla in nosil je očali, česar pred letom ni bilo opaziti.

«Oho! — Kakšen gospod si že», izpregovori prvi boter Trdoglav in mu ponudi žuljavo desnico v pozdrav.

Dijak se zasmije in mu seže malomarno v roko:

«Pozdravljeni!»

In po vrsti pozdravi vse. Potem se odkrije in si pogladi dolge, lepo razčesane lase. Ljudje so bili nekam čudno iznenajeni; pričakovali so ga vsi željno in imeli pripravljenih sto vprašanj, toda sedaj? Neka nevolja jih je obšla, vsak je pogoltnil pripravljeno vprašanje in od strani meril dijaka. Na prvi hip si niso mogli pojasniti, kaj je tako izpremenilo razmerje med njimi in dijakom. One prisrčnosti in preprostosti — da, smem reči, ljubezni — ni bilo več, katera jih je vezala toliko let. Ljudje so pričakovali, da se jim pridruži dijak tudi sedaj, kakor vselej, češ, saj je naš domačin; upali so, da bode kramljaj ž njimi odkritosrčno: toda védel se je tako hladno in tako ptuje, da je osupnilo vsakatega.

«Ali ste vsi zdravi?» vpraša dijak po daljšem molku, ko je že čutil, da mora govoriti.

«Vsi, kakor vidiš. — Vsi smo tu!» odvrne Trdoglav počasi.

Nekaterim pa zaigra zaničljiv nasmeh, češ: «Kako nespametno vpraša!»

Potem zopet obstane razgovor.

«Lep dan je bil», začne zopet dijak. «Toda moram iti, vem, da me mati pričakujejo težko. Saj se še vidimo. Pogovorimo se drugikrat bolje. Lahko noč!» In pogladi si brke in popravi si naočnike.

Toda čudo! Nikomur ni bilo žal, ker odhaja, še odleglo jim je. Molčé so zri za njim in zmajevali z glavami, kakor bi ga pomilovali. Potem se spogledajo in nekateri udarijo v smeh.

«Ali si ga videl?» vpraša nekaj glasov.

«Kaj se vam zdi?»

«Z novo mašo ne bode nič!» méni Stokál, ki je bil že od začetka neprijatelj Janezkovemu dijaštvu.

«Prav praviš! Ta ni za mašnika», pritrdi mu Kozlár. «Meni se je zdelo že od nekdaj, da ne bode dosti prida.»

«Kdaj je izgubil vid, da si sedaj pomaga s steklom?» vpraša Zlovolja nevoljen.

«Bog vé! In brada okoli ust? Kaj se vam zdi?»

«Poda se mu, kakor ženski óselnik.»

«Lase ima pa razprečene, kakor gizdava punica. In tako dolge, kakor da ne bi imeli v Ljubljani škarij.»

Tako se je sukal takratni razgovor. Nihče ni zagovarjal dijaka. Vsak mu je izkušal boljše prisoliti in se maščevati za nevoljo in prevaro, katero je povzročil.

«Štuli se menda že za gospoda», povzame Strmoglav. «Toda še ni in tudi škrijc še ne.»

«Kaj neki more postati? Še tisto bode snedel Poličarju, česar mu še ni doslej», modruje Stokál škodoželjno.

«Prav se godi Poličarju, zakaj ga je pa dal iz same prevzetnosti v šolo! Mar naj bi bil pasel krave in koze!»

In še mnogo, mnogo so si povedali. Zakaj se je dobro mnenje tako hitro izpremenilo, vé vsak, kdor pozna naše ljudi. Užalilo jih je njegovo hladno obnašanje, katero je pokazal v začetku, potem brada, katero je gojil ponosno, očali, katere je nosil brez potrebe, in dolgi, skrbno počesani lasje, s katerimi je kazal gizdavost tako očito. To so pa slaba znamenja za onega, ki je namenjen za duhovski stan. Tako je sodilo ljudstvo, in to ljudstvo je uverjeno, da misli in sodi vselej prav.

«Nespametni smo bili, ker smo mu pomagali takrat», nadaljuje Strmogoj.

Nekateri prikimajo. Trdoglav pa pravi resno:

«Strmogojec, ti ne govoriš moško! — Tega se ne smeš kesati, kar si storil radovoljno. Silil te ni nihče, ne očitaj torej!»

In zopet prikimajo nekateri.

«Jaz — jaz ne očitam. Jaz — jaz le pravim, da ni prav, ker je tak, ker menda neče biti duhovnik.»

«Kdo vé, kaj postane? Počakajmo! Morda ga pa sodimo krivično.»

«O, tega pa že ne, — ne sodimo ga krivično. — Mašnik ne bode, pa je! Ta da bi imel mašo?» zavrne Stokál.

«Uganil si!» pritrdi Zlovolja počasi. «Meni se prav zdi, da Poličarjev dijak ne bode imel nikdar maše. Trdoglav ga je držal pri krstu, toda vse nič ne pomaga, fant neče k dobremu in neče.»

«Neče! In mi vsi vemo, da iz njega ne bode prida, ker neče biti mašnik.»

Tako so vaščani obsodili Poličarjevega Janezka in se razšli, zakaj solnce

že davno ni bilo več na obzorju. Še več so govorile ženske, toda tega ne morem vsega napisati, ker bi bilo preobširno. Obsojen je bil od ljudstva, in zato ni maralo več zanj. Zasledovali so njegovo početje, opazovali vedenje neumorno in sodili ostro vsako reč. Peklo jih je najbolj, ker si je pustil rasti brado in je nosil dolge lase, katere je imel vedno skrbno počesane. Mnogi so baje uganili pravo ter povedali vsem:

»Vemo, zakaj se tako šopiri in lišpa. Rad bi bil ženskam všeč.«

Menite li, da so ga bili doma veseli, kakor druga leta? — Oj, s kolikim veseljem se je peljal oče ponj! Saj je bilo poslednjikrat, ker se je izšolal in pojde jeseni v semenišče, da se pripravi za duhovnika. Ménil je, da se sin še ni nič izpremenil in da misli tako, kakor je mislil vsa leta. — Toda nerad je odgovarjal sin na očetova vprašanja, pojde-li za gospoda; odgovori pa so bili tako kratki in nejasni, da oče ni vedel, pri čem je. Čutil je, da se ga sin ogiblje, da ne govori odkritosrčno, in zato se mu je vzbudila neprijetna slutnja, da se je Janezek premislil in ne misli več na duhovski stan.

«Oh, oh, Maruša», vzdihne Poliçar pred ženo. «Ko bi bil jaz vedel, da bode kdaj tak, ne bi ga bil dal v šolo.»

Ona je molčala na to, ker ga ni mogla zagovarjati. Onega večera, ko je prišel domov, bila je nekaka gostija pri Poliçarjevih, katero je bila napravila mati iz veselja, da se je sin izšolal. Toda namestu resničnega in odkritosrčnega veselja je navdajala vse nekaka poparjenost. Oče se je bil zamišljen pripeljal iz mesta. Dijak se je vèdel tako, kakor bi mu vest nekaj očitala, pobešal je oči pred materjo, in kadar je prišla govorica na bodoči stan in so nekateri hvalili duhovski stan, tedaj je molčal. — To

je bilo pa preznačilno zanj, ki je vsa leta gorel za duhovski stan ter ga navdušeno proslavljal in povzdigoval.

Dolgo v noč ni zaspala skrbna mati. Skrbi in različni spomini so ji begali spanec iz očij in solze so jo posilile večkrat, zakaj misel, da so vse nade strte, zastonj vsi veliki stroški, bila je prehuda za čuteče materino srce. Spomni se tudi prerokovanja vražarice.

Čez kake tri dni se pa mati že več ni mogla premagovati in zato reče sinu:

«Janezek, kaj pa misliš? — Ali ne misliš postati duhovnik? Obrij se! Naj te ostriže oče! Čemu imaš tako dolge lase in to brado, katera te tako kazi? Duhovniki ne nosijo brade.»

Pri tem je opazovala njegov obraz, da bi takoj opazila vsako premembo, katero provzroči notranji nemir.

Sin pa povese še bolj oči in molči, toda mati je poznala, da se obotavlja povedati resnico. To je pa bilo za njo zadosti, zakaj, ko bi hotel postati duhovnik, povedal bi to z veseljem.

«Ali nečeš biti mašnik? Povej! Pred mano pač ne smeš skrivati.»

Sin vspogleda in odvrne plaho:

«Mati, ali moram biti ravno duhovnik? Ali ne morem postati kaj drugega?»

«Kaj hočeš postati? Koze bi bil lahko pasel, kmet bi bil lahko, za to ni bilo treba hoditi v šole.»

«Saj je še drugih boljših stanov dosti, in izberem si lahko katerega drugega namestu duhovskega.»

«Tako? Duhovnik nečeš biti? Kdo vé, kaj hočeš biti, da se te bom sramovala vse žive dni! Oh, kaj sem mislila?» Zakrije si obraz in zaihti.

Dijaka je sicer bolela materina žalost, toda svojemu sklepu se ni hotel izneveriti, zato reče:

«Ne, mati, mašnik ne bodem, ker ne morem biti.»

«Zakaj nisi tega povedal prej?» zakriči mati žalostna.

«Pomislil nisem na vse to, toda sedaj res ne morem biti.»

Po tem odgovoru pusti mater samo, da se izjoka in potoži Bogu.

V osmi šoli se je bil struški «*Joannes studiosus*» precēj predrugačil. Prej je bil preprost in je mislil le na mašništvo. V osmi šoli se je pa začel skrbneje oblačiti, česati lase po najnovejšem načinu, brado je pustil rasti, katera mu je poganjala prav gosto, in h koncu si je bil kupil celó očali, katerih ni potreboval. Poleg očetove podpore si je služil nekoliko z učenjem. Nekaj časa je premišljal, ali bi šel v semenišče ali ne, toda ni se mogel odločiti. Čim bolj je premišljal, tem težavnejši in neznosnejši se mu je zdel duhovski stan, tem hujši jarem njegov. Življenje drugih stanov se mu je zdelo lepše in prostejše, njegov mladi duh si je želel prostosti na vse strani, in takrat ni pomislil, da še vse hujše sponе uklepajo življenje drugih stanov, katere pa niso vselej prav očite, četudi so trajnejše. Vrh tega je bil v starosti, ko človek več ne opazuje ravno dušno ljudij poleg sebe. In ko so mu še nekateri prijatelji prigovarjali, naj ne gre v semenišče, sklenil je bil res tako in s tem trdnim sklepom je prišel domov na veliko žalost starišem, v posmeh in zaničevanje vsem ljudem.

Struškemu dozorelemu dijaku niso bile počitnice baš prijetne. Doma ni bilo prestajati, ker so mu vsi očitali in ga rotili, naj se premisli in gré v semenišče. Poleg matere si je prizadejala največ sestra Micika. Dve leti je skoro brez plačila služila v sloveči ribniški gostilni, samo da se priuči gosposkemu kuhanju, ker se je bila namenila gospodu bratu za kuharico. Čez glavo ji je bilo, da bi bil ves njen trud zastonj.

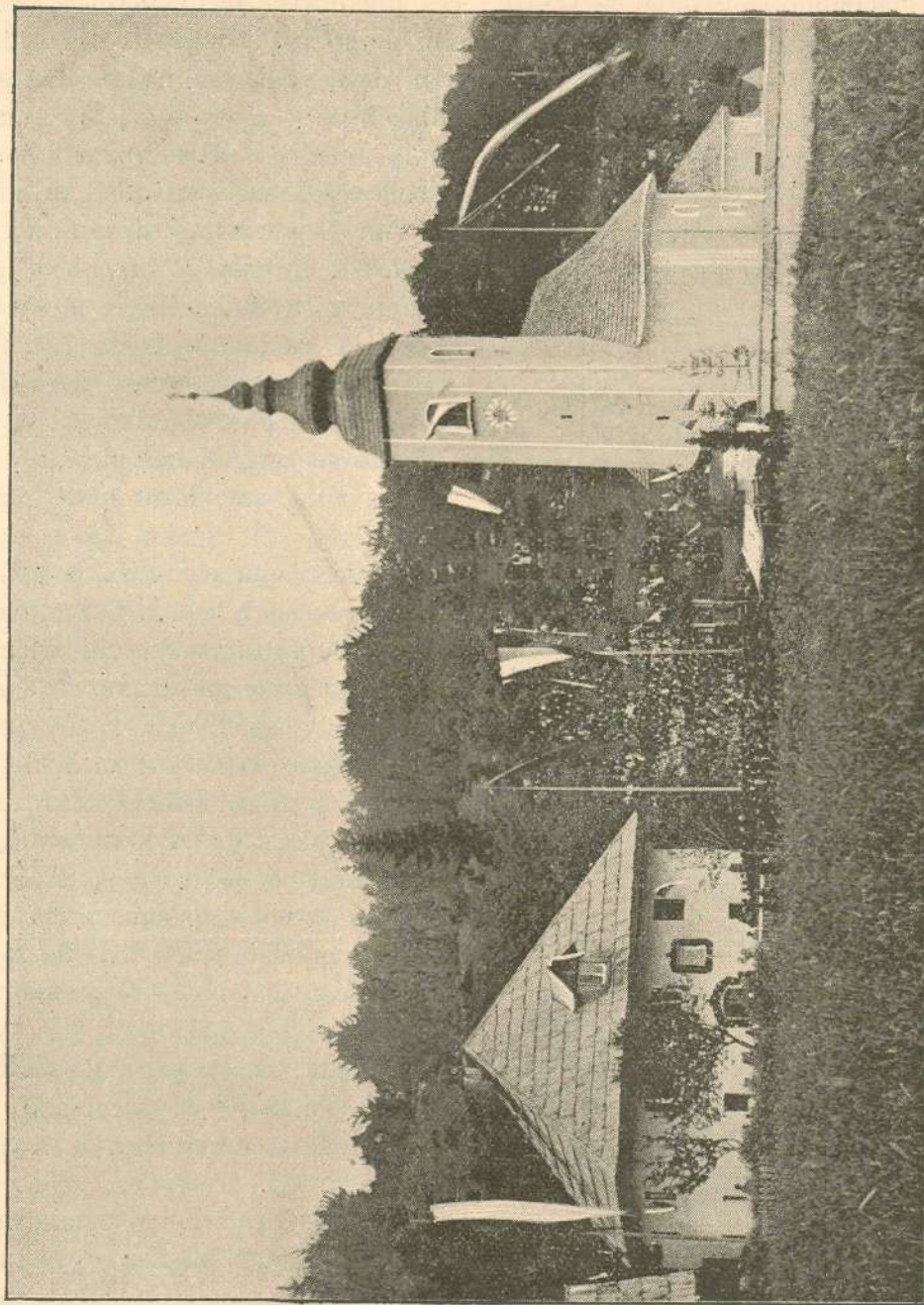
Poličar ni dosti govoril, ker ga je jezilo, da se neče sin obračati po njegovi volji. Drugi ljudje so pa bili z dijakom nekako odurni, igral jim je često zaničljiv nasmeš na obrazu, kadar so govorili z njim, in od strani je čul marsikatero zbadljivo besedo, ki je cikala na njegovo brado ali pa lase in očali ali kaj drugega. Zaradi tega mu ni bilo prijetno doma; zahajal je v Ribnico, dasi je tje precēj daleč, ter si tako olajšal svoje stanje. Po cele dni je ostajal v Ribnici pri prijateljih.

Materi je pa bilo vedno huje. Tožila je Bogu svojo žalost in se izpraševala: Ali sem res kaj naredila, da me Bog sedaj tako kaznuje? Večkrat je jokala skrivaj in premišljevala vedno, kaj je njenega sina odvrnilo od mašništva. Spomnila se je prerokovanja Zlogojke, toda ni si mogla pojasniti, kako bi se zgodilo kaj takega, kakor je napovedovala vražarica. Vendar ji je bila rdeča dama vedno pred očmi. Rada bi bila šla poprašat Zlogojko, toda ni je bilo več. Preselila se je bila že v drug kraj, kjer ji je bolj nesla služba. — Naposled se pa vendar zve vsaj navidezni vzrok Janezkovega izpreobrnjenja.

Pri Sveti Ani je bil shod. Tje priroma vsako leto mladih ljudij iz sedmih župnij. V cerkvi sevé ne dobé vsi prostora, prijetno je pa tembolj v senci košatih bukev in smerek. Tam se toči pijača za žejne ljudi — in kdo ni žejen, ki pripleza na goro? — ter deli jed. Tega leta se je bila napravila k Sveti Ani iz ribniškega trga cela karavana vesele gospe. Natančneje jih ne naštevam, ker prizadeti še vsi dobro pomnijo tisti shod. Od struške strani je pa primahal abiturijent *Joannes* z drugimi množicami in je pripeljal s seboj slavnoznane krájsinske godce, kakor mu je bilo naročeno iz Ribnice. Ti godci sevé niso prinesli k

cerkvi svojih godal, ker so se bali, da bi jih 'gospod' ne pogledal lepo, ali bi jih pa še oštel. Skrili so jih v grmovje

in s skesanimi obrazi prišli v cerkev. — Po maši, ko so bile večje množice odšle in je bil ribniški gospod kapelan odjahal

Na Koprivniku odkrijejo spominsko ploščo Vodniku dné 27. vel. srpana 1893. (Fotografoval B. Lergeporec.)

na konjiču, začelo se je šele pravo življenje na gori pri Sv. Ani. Čim bolj so ljudje pili, tem veselejši so bili; pozabili so ves trud, ki jim ga je prizadejala strma pot. Naš dijak je sedel v

družbi ribniške gospode in je tudi pil, češ, moško se je treba vèsti in pokazati, da mu ni za nekaj krajcarjev. Počasi se mu je razvezal jezik, in predno je sam prav mislil in hotel, zapletel se

je v razgovor z gospodično, ki je bila sedla poleg njega. Verjetno poročilo trdi, da si je med tem pogovorom večkrat zavihnul male brčice, pogladil bradico in popravil naočnike.

Ko je bil gospod kapelan po mnenju godcev na pol gore, privlečejo ti svoja godala in zagodejo veselo in okroglo. Tega trenutka je čakalo vse. Sprimejo se, kdor je znal plesati, in se zavrté po uglajenih tleh v senci gostega drevja.

Tam gor' pri svet' Ani
Smo peli, plesali;
Naš Jakob, vaš Job
Plesala: hop, hop!

Tako poje pesem. Tu v senci je rajala ribniška gospoda, malo v strani pa kmečki fantiči in dekleta. Le od daleč so oprezovali nekateri shodniki bodisi iz radovednosti, bodisi iz nekake poželjivosti. Poličarjev dijak nikakor ni mislil plesati; ko je pa videl, da se vse tako lepo suče in ziblje, obšlo ga je neko veselje in poželenje po plesu. Pri tem je še vino pokazalo svojo moč. Ko so se mladi ljudje ravnali četrtrič na ples, pristopi k njemu gospodična, ki je poprej sedela poleg njega, nasmehne se mu zapeljivo in izpregovori:

«Zakaj ne plešete, gospod Poličar? Oh, kako je krasno! Pojdite, ne bode vam žal!»

V njegovih prsih je zatrepetalo mlado, neizkušeno srce. Zardi do ušes in odvrne nekaj v zadregi, toda na glasu se je poznalo, da je zadovoljen.

«Ne znam plesati, gospodična!»

«Nikar se ne izgovarjajte!»

«Toda — ako vam stopim na nogo?»

«Ne bojte se! Noge znam urno umikati», pravi gospodična in se zavrti trikrat pred njim naglo, da je bil kar vrtoglav.

Godeci zatrobijo novo, ljudstvo poskoči in tudi dijak in gospodična

Roké sta si podala,
Pod lip'co zaplesala,

kakor poje nanj zložena pesem. In urno sta plesala in se vrtela, zraven se pa tudi pomenkovala. Dejala mu je, da ni lepo, ako se mlad gospod pobožno drži, češ, mladi svet se mora veseliti ter plesati, a molitev je za stare dni. Odvrniti ji ni dosti znal, saj mu je bila glava, kakor bi se v njej vse vrtelo in mešalo. Samo mislil je: «Prav govori! Zakaj bi ne bil vesel, saj sem mlad in zdrav.» Ob tem je pozabil vse drugo, tudi dom in stariše. Brigala ga ni nobena stvar, živel je za trenutek in je plesal urno in veselo, da mu je dejala:

«Oh, vi, vi, pa se braniti plesati! Kdo pa zná bolje plesati, kakor vi?»

In ko so zaigrali nov ples, ne obsedi več pri vinu, ampak se spusti urno v ples.

Pod drevesom na strani je stal trop odraslih struških deklet. Občudovale so veselo ribniško gospôdo in opazovale ostro Poličarjevega dijaka. Ko je bil prisedel h gospôdi in govoril z gospodično, migale so si struška dekleta pomenljivo z očmi, stikale glave in se pomenkovale; na obrazih se jim je razodevala nevolja. Ko se je spustil v ples, čudile so se z odprtimi ustmi in so nerazločno vzdihovale. Toda, ko zapleše drugič, niso se mogle več premagovati, in jedna zavpije ježno:

«Jojmene! Glejte ga, kako pleše! Pa so rekli, da bi bil za gospoda!»

«Oh, kako neumno in grdo se vêde!» vzdihne druga.

«Pojdimo, kaj bi tukaj oprézovale in gledale ta pohujšljivi ples!» pravi tretja.

«Saj res! Le pojdimo! Tukaj ni mesta za človeka, ki je prišel na božjo pot. Oh, kakšen je svet! Pa še ta Poličarjev dijak, ko smo vendar mislile vedno, da bode za gospoda!»

Vsaka še jedenkrat srdito pogleda plesalce in dijaka, potem se pa spusté

v tek po hribu. Vso pot so ostro grajale dijaka.

«Eh, ni prida, ni prida, ker pleše pri Sveti Ani, in pa še s to posvetno ribniško gospôdo! Oh, kako bode še mati jokala, pa še ne bode zadosti; še pokoro bode morala delati zanj po božjih potih, ker je tak, ker pleše na tako svetem kraju.»

In še mnogo, mnogo so povedale, zakaj iz njih je govorila nevolja in jeza, da so jih tako prevarile njih nade.

Poličarjev studiosus se je ves razvnet vračal domov šele proti večeru. Vrtelo se mu je še v glavi od plesa, pred seboj je pa zrl urne postave mladih gospodičev in gospodičen, ki so hrumeli rajajoči na gori. Nekaj mu je govorilo: «Oh, to je bilo krasno! Da, tako hočem živeti, prost vseh vezij!» Revež ni pomislil, da človek ne more preplesati celega življenja. Malo je bil še izkusil, zato se mu je taka bodočnost pokazala v najsijajnejših barvah. A vesel — prav vesel — le ni bil. Jelo se je oglašati z druge strani: «Kaj si pa storil? Ali je bilo pametno, ali je bilo prav?»

Ko uzrè rodni slamnati krov, mine ga še bolj zaužito veselje. Spomni se očeta, matere, sester, in še huje ga zazebe, v srcu pa mu zopet očita: «Kaj si počel na gori? Ali te je poslala mati na plesišče ali v cerkev?» Poskušal je omamiti te glasove z različnimi izgovori, toda ni se dalo. Z zavestjo, da ni ravnal prav, približeval se je v mraku nekam plah k rodni hiši, kjer je preživel toliko lepih trenutkov, toda ravno v zadnjem času se je je tako rad izogibal.

Vsa vas je bila po koncu, ko je prišel Poličarjev dijak, kakor da bi bilo kje treščilo ali kakšna grozna novica bila razburila mirne ljudi. Nihče ga ni pozdravil, le zasmehljivo krohotanje se je slišalo

od strani, vmes pa zbadljive opombe, tako, da jo je prav hitro rezal domov, da bi bil prej ljudem izpred očíj.

Ko stopi v hišo, ne vpraša ga nihče, kje je bil tako dolgo. Ta molk ga še bolj zbega in osupne, zakaj čutil je, da se bliža vihar. Samo to si je še želel, da bi se skoro začelo in bi prej nehalo. Toda, oj čuda! Niti pogleda ga ne nihče, le oče izpregovori čez nekaj časa:

«Lejte, saj je še vendar našel domov!»

V teh besedah je zvenelo bridko očitaje, razodevala se je vsa jeza, nevolja in žalost očetova.

«Vprašaj ga, morda je lačen!»

Po teh besedah, katere je izgovoril ženi, gré iz hiše, sin se pa nasloni na okno in gleda ven. V mislih si je ponavljal: «Grešil sem, grešil sem!» Malo prej je še mislil, da živi prosto, toda že sedaj ga je bičala vest.

Mati hoče izpregovoriti, toda ne more spraviti razločne besede iz grla. Mislila si je: Izgubljen je. Ta misel je bila za njo tako huda in bridka, da je od žalosti vse vrelo po njej. Zadrževala je solze, toda ni se mogla premagovati več ter bridko zaihti, pokrije si obraz in gre ven ječé in niti ne pogleda sina.

To ga je pa hudo zbadlo. Bolela ga je žalost materina, njeno preziranje ga je zadelo hudo. Vedel je, da je delal napak, samo tega še ni slutil, da vedó o plesu.

«Pod zemljo spraviš mater in očeta», razjezi se sestra Micika nad njim. «Toliko že veljaš, a sedaj vračuješ tako! Uh, sramuj se, sramuj! Vedno so mislili, da bodeš gospod, a sedaj nam delaš sramoto! Uh, sramuj se!»

«Kdo vé, kako sramoto vam delam!» zavrne dijak. Toda ni imel nikakega poguma.

«Kaj? Ali ni sramota, da plešeš pri Sveti Ani? Ali ni sramota, ko se vsi ljudje vzgledujejo nad teboj, s prstom

ta-le načrt: Če pride ugodna prilika, omožim se takoj; če se pa ne omožim, tedaj pojdem k bratu za kuharico. Tega sevé ne trdim, povem samo, kar mi je znano.

Takrat, ko se je Poličarjev Janezek branil iti v semenišče, kamor so ga spravljali vsi, zapretila mu je sestra Micika, da se omoži, ako on ne gre v semenišče. Hotela ga je ostrašiti. Reči ne morem, koliko se je brat zbal njene pretenja, to pa vem, da se je Miciki ta grožnja zdela tako lepa, da se je ni mogla odkrižati in je mislila na možitev še potem, ko je bil Janezek že pod semeniško streho v zavetju.

Mislila pa ni, tje v en dan ali zaradi lepšega. Takega trdovratnega mišljenja je bil pravi vzrok mladenič Martin Prek iz Tisovca. Dve leti je že iskal neveste, toda kdo vé, kdo mu je bil naredil: kar mogel ni dobiti prave. Nekatera je bila prebogata in ga ni hotela, druga se je bala tisovške samote, nekatere pa Martin ni hotel snubiti, ker ni imela dote, ali pa tako majhno, da se mu ni zdelo vredno ženiti se. Na Poličarjevo Miciko je mislil précej, ko se je hotel ženiti, toda ni bilo nikakega upanja na obilnejšo doto, ker se je vedelo sploh, da je Poličarjev dijak zašolal mnogo denarja. Mislil je dolgo časa na njo, prijazno govoril ž njo, ženil se je pa vendar pri drugih. Ko se je tedaj zvedelo, da Poličarjev Janezek neče biti gospod, dejal si je Martinek:

«Vedel sem vendar, da ne more biti nič, ker bode ta preklicani dijaški nepridiprav snedel še to, česar še ni do-slej.»

In zaradi tega se je tedaj izogibal Micike.

Ko je pa šel Poličarjev dijak v semenišče, mislil je Martin Prek takoj drugače in précej se mu je zdela Poli-

čarjeva Micika najpripravnejša nevesta. Dejal si je:

«Dote res ne bode, toda brat njen postane gospod. To pa ni slabo, ako imam gospode v sorodstvu. Kolikor dá premalo oče, primakne gospod. Zakaj bi iskal druge? Kaj bi si še izbiral? Snubim jo!»

In dejal ji je kmalu potem:

«Veš, Micika, tako pridne in čedne ni kmalu, kakor si ti. Snubil bi te, ako bi vedel, da me maraš in bi me ne odbila. Dobra in pridna ženica bodeš.»

Miciki se je tajalo srce najčistejšega veselja, tako ji je bilo vseč Martinkovo govorjenje. Dobro ji je delo njegovo hvaljenje njene pridnosti in lepote, in mislila si je: «Dober mladenič je. Ko bi se možila kdaj, vzela bi le njega in nobenega drugega.»

Nekega dné po Božiču reče ji Martinek:

«V tem predpustu se oženim. Kaj praviš, Micika: ali sva midva drug za drugega? Ali kaj čutiš?»

Micika zardi sramežljivo, kakor se spodobi vsaki deklici ob takem sitnem vprašanju. V zadrego pa zaradi tega ni prišla, ker je bila že v šestindvajsetem letu in se je že izdavna nadejala takega vprašanja. Zato odgovori po kratkem premolku:

«Premišljevala sem že mnogo. Namenjena sicer nisem močiti se, toda tebe bi vzela, ako hočeš, drugega pa nikogar ne. Ne, drugače se ne možim!»

«Saj vedno pravim, da si dobra deklica in prav taka, kakor nalašč zame. Kaj pa stariši pravijo?»

«Omenila jim še nisem nikdar, da bi se kdaj omožila.»

«Kdo vé, kaj porekó? Ali dovolijo ali ne? Vprašaj jih!»

«O, sevé, poprašam. Mislim, da ne bodo branili dosti. Kaj pa hočejo? Stara sem dovolj.»

«Le vprašaj in sporoči, kake volje so! Potem te pridem pa snubit.»

Dalje jo je še izpraševal, čez koliko let bode brat imel novo mašo; ali bode dobil veliko službo in ali sta hudo prijatelja. Povedala mu je, kar je vedela.

Prve dni novega leta je snežilo prav hudo. Ljudje so bili večinoma okoli pečij ali pri kolovratih, ali pa pri drugem takem delu, ki se opravlja lahko na toplem. Poličarica je podila kolovrat in sukala prejo, on je nekaj cepil, Micika je pa pletla nogavice na zapečku, kar je bilo takrat v Krájinu prava umetnost. Mlajša dva, brat in sestra, sta krmila živino. Govor se je sukal prav počasi o vsakdanjih stvareh in o Janezku, ki se uči za gospoda. Micika se je pripravljala že dalje, da bi razodela svoj načrt, toda ni mogla dobiti tako ugodnega trenutka. Danes se ji je zdel zlasti pravi čas, zato reče med govorjenjem:

«Možila se bodem.» In urno plete, kakor da bi nerada opazila učinek svojih besedij.

«Kaj praviš, Micika?» vpraša oče zagtegnjeno in neha cepiti.

«Sedaj je ura, sedaj lahko povem», misli si deklica in zato odgovori:

«Omožiti se mislim.»

Oče skremži obraz, kakor vselej pri najboljši volji, in se zakrohota:

«Lej, lej! Kaj si se šele danes spomnila tega?»

Mati pa od strani pogleda hčer, rekoč:

«Kaj ti je prišlo v glavo?»

«Kaj je to kaj tako čudnega, ako se omožim? Ali se bodem prva?» zavrne resno hči.

Njena resnost očeta še bolj udobrovolji.

«I, kdo bi te pa vzel? Vzemi ga, ako te hoče kdo pobrati!»

«Ali te je predpust razvnel tako? Ali se šališ?» vpraša mati.

«Ne. Ampak Prekov Martinek iz Tisovca me pride snubit.»

Stara dva osupneta, zakaj jasno jima je bilo, da se hči ne šali, ampak se misli zares omožiti.

«Ta Martinek, ki se je že ženil povsodi?»

«Ravno ta.»

«Kdaj sta se vendar domenila tako?»

«O, kdaj že! Sklenila sem možiti se in vzeti njega.»

«O, ti, ti, Mica, nič ne pomisliš! Kaj bode pa dejal Janezek?» ustavi jo mati.

«Kaj mi more reči? Saj sem vendar starejša, kakor je on.»

«Ničesar ne more reči, misliš ti? Ali taka si? Ves čas mu obetaš, da bodeš njegova kuharica, a sedaj, ko mu je bode skoro treba, pa se omožiš. Ali je to prav?»

«Lepa sestra si!» pristavi oče.

Micika je bila v veliki zadregi, zakaj ni si bila v svesti, da jo bodeta oče in mati prijela tako na kratko. Nekaj ji je pa dejalo, da je vendar boljše, ako se omoži.

«Veste, kaj je počel Janezek jeseni in se je branil iti za gospoda? Ali se ne zgodi lahko, da se še premisli in odneha prej, potem bi pa jaz tako ostala? Veste, omožim se sedaj, ko se lahko, saj za kuharico grem še vse jedno lahko, ako mi umrje mož. Kdo vé, ali bode Janezek kdaj gospod, ali ne. Jaz se omožim, pa je.»

Po teh besedah skoči izza peči in gre s pletenjem vasovat k sosedu, zakaj zdelo se ji je, da je povedala dovolj, z očetom in materjo se pa ni hotela pričakati.

On in ona se gledata in čudita nekaj časa, zakaj hčerina izjava jima je bila popolnoma nepričakovana.

«Na, sedaj pa imaš!» pretrga on prvi molk.

«Nadejala se pa nisem kaj takega in se nisem. Mislila sem, da bode Janez-kova kuharica, sedaj ji pa taka misel pride v glavo.»

«In kako je rada molila! Vsakdo bi bil mislil, da pojde ž njim.»

«Kaj bode pa počel Janezek brez nje! Ne smeš ji pustiti močiti se.»

Mož ne odvrne ničesar, zamisli se in cepi dalje. Čez nekaj časa se pa skloni in pravi:

«Naj se pa omoži!»

«Ali si tudi ti tak? O, saj se mi je zdelo, da nimaš nobenega srca in ti Janezek ni nič pri srcu!» — Glas ji je šel na jok. — «Oj, ne, možila se pa ne bo, zato že jaz poskrbim.»

Možu se je zdelo dobro, da je tako ujezil ženo. Zavrne jo zadovoljen:

«O, naj se le omoži!»

«Kaj ne, da bi bil potem Janezek brez kuharice?»

«Zakaj, vprašam te, ne bi imel Janezek kuharice? Ali ne more biti kuharica Rezika?»

«Saj ne zna kuhati!»

«Ali se ne more naučiti? Moži se naj Micika sedaj, ko je iščejo; kdo vé, ali se bode mogla omožiti Rezika, ali ne?»

Šele sedaj se je razjasnilo Poličarici, kaj hoče mož, in njegov nasvet se ji ni zdel preslab, ker tako sta obe hčeri preskrbljeni najprej in najlože.

«Toda Janezku mora vendar prej pisati, predno se omoži!»

«O, le naj piše, le; saj omoži se vendar lahko!»

Tako je bila dogovorjena ta reč. In ko se vrne Micika, veli ji mati:

«Le omoži se, toda Janezku piši prej!»

Micika je bila vesela, ker se je izšlo vse tako mirno. Sedaj pové, kako jo ima Martinek rad in da si jo želi za ženo. Mati ji je nekoliko svetovala, kako naj piše Janezku. Vso noč je Micika sno-

vala pismo, celó v sanjah; drugi dan je pa pisala pismo tri ure. To pismo se nahaja sedaj v mojem varstvu in v posebnem predelu. Ker morebiti zanima koga zvedeti, kako je pisala preprosta deklica v tej važni stvari svojemu na pol duhovskemu bratu, priobčim vse pismo, katero je le pravopisno popravljeno:

Ljubi brat Janez!

Jaz, Tvoja sestra Micika, sem se namenila pisati Ti nekaj vrstic. Najprvo Te prav lepo pozdravljam in želim, da bi bil tudi v tem novem letu zdrav in zadovoljen. Ljubi brat! Ko Ti pišem te vrstice, sneži prav na debelo in burja žvižga okoli hiše. Pravijo, da že sedem let ni bilo take zime. Novega ni pri nas nič. Zdravi smo vsi, hvala Bogu! Mati predejo, kakor vsako zimo, oče popravljajo orodje, jaz pa gospodinjim in pletem nogavice. Ako si že katere raztrgal, pošljem Ti po Klančarjevem Tončku nove. Ljubi moj brat, veliko prošnjo imam do Tebe! Obljubila sem Ti bila, da bom Tvoja kuharica, toda premislila sem se, ne morem biti pri Tebi. Močiti se moram. Prekov Martinek iz Tisovca — saj ga poznaš — hoče me imeti za ženo. Jaz se sicer nisem mislila močiti, toda njega vzamem. Lej, revež je, ker ne more dobiti dobre žene. Iz samega usmiljenja ga vzamem, saj veš, da nisem mislila nikdar na močitev. Najbrž bode svatba še v tem predpustu. Zato Te prosim, ljubi moj brat, odveži me obljube, katero sem Ti bila storila, in dovoli, da se omožim! Dobro delo storiš s tem in vest bi Ti hudo očitala, ako bi se Martinku godilo slabo, ker ni vzel mene. Jaz tako mislim, da se Rezika lahko nauči kuhati. Priganjala jo bodem jako. In dobro ji bode pri Tebi. Ker je sedaj tako posvetna in ničemerna, postala bode pri Tebi bolj vnetá za svete reči. Zato mislim, da je najbolje, ako se jaz omožim, Rezika pa postane Tvoja kuharica.

Povem Ti, da se ne možim iz hrepenja po svetem zakonskem stanu, ampak samo zato, da Martinka obdržim na pravem potu in ga naredim srečnega. Ne zameri mi, ker pišem tako slabo. Veš, pri nas človek nima vsak dan peresa v roki. Pišem pa tudi, kar mi pride na jezik, ker nimam časa premišljevat. Kmalu odpiši, in če ne zaupaš pošti, poišči Klančarjevega Tončka, ki pride drugi teden v Ljubljano. S tem sklenem svoje slabo pisanje in Ti pišem, da Te vsi prav lepo in prisrčno pozdravljajo, najbolj pa jaz

Tvoja sestra Micika.

V Strugah, v sredo, 1. 188 ..

To pismo je prebrala glasno in ker je bilo všeč očetu in materi, oddala je je župnikovemu hlapcu, ki je hodil v Ribnico na pošto. In čez teden dnij je dobila Poličarjeva Micika pismo od brata. Tega pisma ne priobčim, ker razodeva, da je pisatelj pisal in čital mnogo pisem. Pisal pa ji je, naj se zaradi njega nikar ne cdreka sreči, ki jo čaka; naj se le moži, zakaj Martinek je dober mladencič. Na koncu je pristavil, da bi rad prišel na svatbo, toda ne more; obljubil je pomagati, kadar bode kaj imel. «Kar se pa tiče kuharice», pisal je nadalje, «zadovoljen sem tudi z Reziko, ko bi je potreboval kdaj.» — Ko je Micika brala bratovo pismo, prihajale so ji solze v oči in

ravno tako tudi materi. — «Oh, kako je moj brat dober!» vzdihne na koncu Micika. «Gotovo mu je bilo hudo, ker sem se mu odpovedala, pa čisto nič ne razodeva nobene nevolje. Oj, kako je dober!»

«Res je dober naš Janezek», pritrdi mati. «Naredil se je najbrž po meni.»

Poličar se nasmeje hudomušno, zakaj vedel je, da se žena rada pohvali.

«Kdaj pa pride snubit?» vpraša oče. «Meni še ni nič omenil.»

Miciki se je izpolnjevala srčna želja.

«Gotovo pride kmalu, ko bode zvedel, da ste vi zadovoljni.»

In précej, ko mu je sporočila v Tisovec, prišel je Martinek s stricem snubit. Dolgo se niso pregovarjali za doto, ker

je bil ženin jako voljan, zakaj vedel je, da kolikor dá premalo oče, primakne gospod, kadar pride kam na službo.

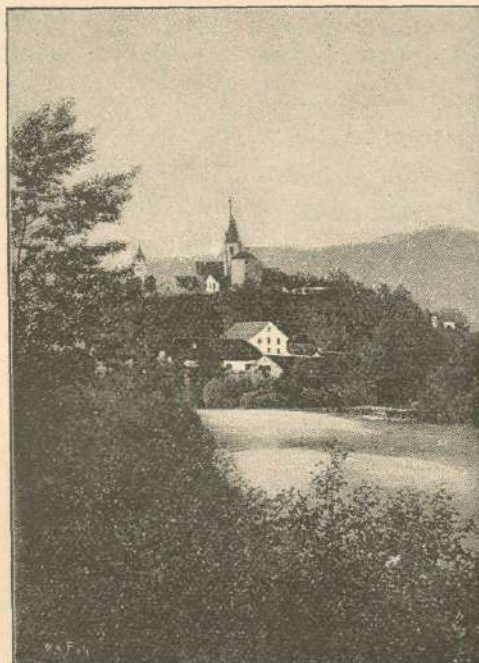
Tako je postala Poličarjeva Micika nevesta. Predzadnji predpustni ponedeljek je bila vesela svatba.

Ljudje so govorili mnogo o tej svatbi. Kako bi tudi ne? Vsi so vedeli prej, da hoče biti Micika bratova kuharica, na! naposled se pa zaobrbe in se omoži. Ljudje

so bili zaradi tega zelo nevoljni in so godrnjali:

«Nikomur se ne smé več verjeti.»

Dobro je, da ne morejo ljudje z jezikom ubijati.

Kranj s Savo z južne strani. (Fotogr. dr. Fr. L.)

I, sevé, vsak ravna tako, kakor mu bolj kaže in nikjer ni pisano: Bodi drugim boljši, kakor sam sebi!

VIII.

Stružancem je po mnogih letih vendar prišel zaželeni dan. Poličarjev gospod se je vrnil izučen in posvečen. Nobe-nega sovražnika ni imel več v struški dolini, zakaj vsi ljudje so ga imenovali s spoštovanjem le: «maš gospod».

«Nismo zadnji, tudi mi imamo gospoda», bahali so se ljudje na vasi in ta zavest je polnila njihova srca s ponosom. Več niso srečnih šteli Dobrepoljcev, saj so imeli sedaj tudi sami gospoda in so bili v tem Dobrepoljcem jednaki. Vsa župnija se je pripravljala na veliki praznik. Krojači, črevljarji in šivilje so imeli dela za noč in dan, zakaj vsak je hotel biti nov, kakor se spodobi tako slovesnemu dnevu. In — o čudo! Pol župnije se je štelo v sorodstvo s Poličarjevim gospodom. To pa samo zato, da bi jih povabil osebno na novo mašo. Sevé, to sorodovinstvo se je opiralo le na predzgodovinske dede in sedaj se ni dalo več dokazati. Gospod Janez je bil pa vljuden in pri-jazen toliko, da je povabil vsakoga, o katerem je bil le količkaj prepričan, da mu je sorodnik.

Prišla je poslednja nedelja meseca malega srpana. Na vse zgodaj so začeli grometi topiči, da so se pretresale gore, ubrano zvonjenje je pa naznanjalo slo-vesni dan. Cerkev sv. Avgušтина je bila okrašena, kakor še nikdar ne. Oltarji so bili vsi v svečah in cvetlicah; pred cerkvijo so se dvigali vitki, ozaljšani mlaji, blesteli so na belih deskah pomembni napisi.

«V Strugah ni bilo še kaj takega», pravili so si ljudje in so vse ogledovali čudeč se in hvaleč.

Précej po prvi maši se je začela pol-niti cerkev. Prvi so bili zlasti oni, ki so hoteli videti vse cerkveno opravilo. Kdor je zamudil pol ure, ni dobil se-deža. Zaradi tega je pa nastal v cerkvi prepir. Domačini so podili ptujce iz stolov, ker so jih plačevali, toda ti so nalašč prišli iz oddaljenih krajev tako zgodaj in so bili sedaj kar gluhi. No-beden se ni umaknil. Zato so se pa Stružanci jezili:

«Napravite doma novo mašo!»

Ti so si pa mislili:

«Ali je nismo imeli prej kakor vi?» Glasno si ni upal nihče zavrniti jih, zakaj vsakomur upade pogum v ptujem kraju. Naposled so se pomirili, spom-nili so se najbrž reka: «Kdor prej pride, prej melje», zlasti o takih prilikah. Cer-kev je bila tako polna, da ni mogel nihče poklekniti; veliko ljudij je pa bilo še zunaj, ker niso mogli v cerkev. To pa niso bili le domačini, ampak bil je narod iz vse Krájinе. Radovednost jih je privédla v Struge. Ko so prišli duhov-niki, novomašnik, stariši, svatje in ne-veste z venci in v rdečih krilih v cerkev, začela se je maša. Krájinčanje so se čudili množici gospodov. Zavidali so svatom, ker so stali tako blizu oltarja in srečna šteli očeta in mater novo-mašnika.

Ko je pa stopil gospod dekan na priž-nico in je poveličeval mašni stan, slavil novomašnika in njegove stariše, slavil rojake njegove, ganil je mehka krájinska srca tako, da se je čulo ihtenje in sto-kanje po vsej cerkvi, zlasti občutnejši ženski svet si je brisal solze. In še dolgo, dolgo potem so hvalili gospoda dekana:

«Oj, ta gospod pa znajo! Bolje pa nihče ne pové, kakor gospod dekan.»

Veliko pojedino so imeli pod pro-stornim Poličarjevim kozolcem. Ves čas, kar je gospod Joannes vabil, pekli so in

klali pri Poličarjevih, da je bilo groza, ker so se bali, da ne bi zmanjkalo. Škoda se jim pa ni zdelo nobene reči, češ: ej, saj je nova maša samo jedenkrat! Kdor je bil količkaj spreten, pomagal je, in celó sestra Micika je prišla iz Tisovca. Gotovo bi se bila kesala, ker ni hotela biti kuharica, toda imela je tako dobrega moža, da ji ni bilo nič hudo. Poličar je vozil skupaj vino in še celó voz različne posode je bil pripeljal od nekodi, ker se v Strugah ni dobila.

Tako se je vse pripravljalo na veseli dan.

Kdo je bil najsrečnejši, najveselejši in najzadovoljnejši? Ali novomašnik? Rečem po resnici: srečni in veseli so bili vsi, tako so pričali jasni obrazi vseh, tudi svatov in celó onih, ki niso bili povabljeni in so bili zaradi tega nevoljni. Kdo bi se ne veselil, ko je vendar jeden izmed njih dosegel najvišjo čast, kakoršno si more misliti Krájinčan v svoji živi veri. In mati? — oče? — sestri? — brat? Ne morem opisati blaženosti in sreče, katera jih je navdajala. Mati je jokala, toda srce ji je poskakovalo od veselja in veli obraz je dobil mladostni sijaj. Zahvaljevala je Boga v prav iskreni molitvi, da je preskrbel vse tako srečno. Oče je bil pa ponosen, kakor še nikdar; toda ljudje mu niso zamerili, saj so vedeli vsi, da ni brez vzroka. Spominjal se pa ni nihče več tistega časa, ko so se rogali in posmehovali Poličarjevemu dijaku. Pozabljeno je bilo vse. Slišati je bilo le glas: «Da, naš gospod, ta bode dober gospod!»

Pri pojedini je bilo mnogo naših znancev. Taborski vašcanje so bili skoro vsi. Najživahnejši med njimi je bil Klančarjev Tonček. V svoji navdušenosti za gospoda Janeza je prevpil vse sosede. Mahal je z žlico ali vilicami okoli sebe in pravil, kako je vozil gospoda Janeza

v šolo ter hvalil nekdanjega vranca, katerega je že pokopal ranar. Ob tem spominu se mu je vselej nekoliko skremžil obraz in je vzdihnil:

«Ej, škoda je mojega vranca! Dober konjiček je bil in še bi lahko vozil gospoda Janeza!»

«Ali ga še nisi pozabil?»

Spodbodlo ga je hudomušno vprašanje, da je poskočil in zavpil še glasneje:

«Ej, bodimo danes veseli in pijmo!»

Prime kozarec in namigne še svojim sosedom, potem pa izpregovori zdravico na gospoda Janeza, pri tem po strani zroč k gosposki mizi, ali ga tudi tam poslušajo. Nato začne s povzdignjenim glasom:

«Vsi poznamo gospoda novomašnika od mladih nog. Zato vem, da ste z menoj vsi enakih mislij in mi pritrdite, ako vam rečem: Bog živi gospoda novomašnika še mnogo let, Bogu v slavo, njemu v srečo, nam pa v čast in korist!»

«Živijo! Živijo! Živijo!» zagrmi okoli mize, in Tonček začne znano pripevko k vsaki zdravici:

Oj, vivat, vivat!
Ven ga izpij,
Pa drugega nalij!

Vsak pomága po svoji zmožnosti. In hrumna, vesela pesem se razlega po vasi in dolini, vmes pa zvené kozarci.

«Oj, ta pa zna! Ni zastonj vozil gospoda v Ljubljano», šepetali so si ljudje, ker so bili nekoliko nevoščljivi zgovornemu Tončku.

Zveneli so kozarci, rožljale žlice, noži in vilice, ropotali krožniki; svatje so nazdravljali, pili in peli. Vroč dan je bil, vina pa mnogo in dobrega. Zakaj bi si ga ne privoščil, mislil si je vsak ter je pil.

Malo manj hrumno, toda nič manj veselo je bilo pri gosposki mizi. Tu so bili: novomašnik, dekan in župnik, stari učitelj, mati, oče in še drugi go-

spodje, duhovni in posvetni, iz bližnjih in daljnih krajev. Mati se je smehljala radostno, brisala si je oči in gledala sina v časti in slavi. Bled je bil in suhoten, toda vedela je, da se je učil mnogo, veliko se trudil zadnje dni in je upala, da okreva, kadar pride v službo. Oče ni govoril skoro nič, toda poznalo se mu je, da je vesel, kakor še nikdar; očesa ni obrnil od sina. Stari, častitljivi učitelj z napol plešasto glavo in belo brado je sedel novomašniku nasproti. Ogledoval ga je pozorno in zadovoljen smehljaj mu je igral na obrazu. Tako srečen že izdavnja ni bil, kakor danes pri novi maši svojega nekdanjega učenca. Pred seboj je imel najlepši dokaz, da se ni trudil zaman, kajti prvo podlago je novomašniku dal le on. Ta zavest mu je sladila stara leta. Ko so vstajali gospodje drug za drugim in napivali novomašniku, domovini in narodu, vstal je tudi stari učitelj. Gospôda utihne, stari učitelj pa začne govoriti mirno, nekoliko s tresočim glasom. Bal se je, da bi se mu ne zapletel jezik, toda govoril je gladko in iskreno, da so se čudili možu. Čim bolj je govoril, bolj mladeniško je zvenela njegova beseda. Poleg novomašnika se je spominjal zapuščene Suhe Krájine. Povedal je, kako je bilo žalostno nekdanj tu, pokazal je na te in one za pričo, da se ljudstvo drami in izobrazuje ter je izrazil nekoliko drzno nado o bodočnosti Krájine, rekoč:

«Naša Krájina se vzbuja. Luč prave omike sveti bolj in bolj in drami naše pošteno ljudstvo. Še nekaj let in naša Krájina bode vredna hčerka matere Slovenije. Njeni sinovi bodo razširjali njeno ime med mejami mile domovine. Zato napijem naši domovini, napijem gospodu novomašniku z željo, da bi ga Bog ohranil še mnogo let v slavo domovine.»

Ko je končal, trčil je z novomašnikom in vso gospôdo ter je izpraznil kozarec.

Gospod Matija pa je pristopil, potrkal učitelja po rami, stisnil mu desnico ter mu šepetnil:

«Prav dobro ste povedali. Govorili ste mi iz srca!»

Gospod Joannes se je vljudno zahvalil in napil dobremu svojemu nekdanjemu učitelju, da so se temu od blaženosti iskrile oči.

«Živi ga Bog!» klicala je gospôda.

Ljudstvo si je pa mislilo:

«Ej, saj naš gospod učitelj je vendar nekaj, sicer bi gospodje ne bili tako prijazni ž njim!»

Veliko je bil pridobil takrat gospod učitelj v veljavi pri ljudstvu.

Pozno v noč se je končala bogata pojedina. Veseli so odhajali gostje, nekateri so bili preveč glasni, toda kaj za to, saj je bila nova maša.

«Kaj takega pa še ni bilo», govorili so ljudje še pol leta potem.

Poličarjev Janezek je postal gospod v ponos vse Krájine. In da so dandanes Taborci tako prevzetni, ne smemo se čuditi, saj imajo gospoda.

Tako se je izšolal prvi struški dijak Joannes.

Sedaj pa pase ovčice nekje na Krasu in često misli na ljubi domači kraj, spominja se rad krájinskih znancev in vsakomur trdi:

«Da, mene je samo mati spravila pred oltar! Prav je delala, hvaležen sem ji do smrti.»

Domači ga obiščejo večkrat, toda kuharice še ne potrebuje, ker je mlad kapelan. Obljubil pa je Reziki za trdno, da jo vzame k sebi précej, ko postane župnik.

Prekov Martinek se ne kesa prav nič, ker je vzel Poličarjevo Miciko.

